

İLTİCA VE GÖÇ ALANINDAKİ
AVRUPA BİRLİĞİ MÜKTESEBATININ ÜSTLENİLMESİNE İLİŞKİN
TÜRKİYE ULUSAL EYLEM PLANI

İÇİNDEKİLER

1.GİRİŞ:

1.1.AMAÇ

1.2.KAPSAM

1.3.Sığınma – İlticaya İlişkin Tanımlar

2.ULUSAL EYLEM PLANININ UYGULANMASI SIRASINDA AB MÜKTESEBATINA UYUMLAŞTIRILMASI GEREKEN İLTİCA VE GÖÇE İLİŞKİN MEVCUT TÜRK MEVZUATI VE İLGİLİ AB MÜKTESEBATI

2.1 Mevcut Türk Hukuku

2.2 Mevcut AB Müktesebatı

2.2.1. Mevcut Göç Müktesebatı

2.2.2. Mevcut İltica Müktesebatı

2.3.Gelecekteki AB Müktesebatı

2.3.1.Gelecekteki Göç Müktesebatı

3. TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN SİĞİNMA – İLTİCA, GÖÇ VE YABANCILARA İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELERİ ve SAĞLANAN GELİŞMELER

3.1.Sığınma- İltica

3.1.1.1994 Yönetmeliğinde İltica Süreci ve Uygulamaları

3.1.2.Olumsuz İltica Kararına İtiraz

3.1.3. İdari İşlem Aleyhine İptal Davası Açılması

3.1.4.Sığınmacıların Öğrenim Görmeleri Ve Çalışmaları

3.1.5.İlticaya İlişkin Eğitim Faaliyetleri

3.1.5.1.BMMYK'nin "Türkiye'de bir Sığınma Sisteminin Geliştirilmesi" Projesi

3.1.5.2.Göçten Sorumlu Türk Makamlarına İltica Alanında Destek Sağlama Projesi

3.1.5.3.TR02-JH-03, İltica-Göç Eşleştirme

3.1.5.4.Mülteci/Sığınmacılarla İlgili Alanlarda Polis Kapasitesinin Geliştirilmesine Yönelik Eğitim Projesi

3.1.5.5.İltica ve Menşe Ülke Bilgisi Sistemlerinin Geliştirilmesine ve Gelecekteki İltica Otoritesi Personelinin eğitimine Destek Projesi

3.1.6.İlticaya İlişkin Yasal Gelişmeler

3.1.6.1.İltica Yasa Tasarısı

3.1.6.2.Yetki Devri Genelgesi

3.2. Mülteci/Sığınmacı Statüsü Dışındaki Yabancılara İlişkin Düzenlemeler

3.2.1.Türk Soylu Yabancıların Salt Yerleşmeye Yönelik Göç İşlemleri

3.2.2.Türkiye'ye Giriş İşlemleri

3.2.2.1.Vize Türleri ve İşlemleri

3.2.2.2.Vize Vermeğe Yetkili Makamlar .

3.2.2.3.Vize Muafiyeti

3.2.2.4.Giriş İçin Zorunlu Şartlar

3.2.3.İkamet İzinleri

- 3.2.3.1.Yabancılara Mahsus İkamet Tezkeresi
- 3.2.3.2.İkamet Tezkerelerinin Süresi ve Yenilenmesi
- 3.2.3.3.İkamet Tezkerelerinin Görevlilere İbraz Zorunluluğu
- 3.2.3.4.Türkiye’de İkamet Tezkeresi Almadan Kalabilecek Yabancılar ve Süreleri
- 3.2.3.5.Türkiye’de İkamet Tezkeresi Verilmeyecek Yabancılar
- 3.2.3.6.Vize Süresini Geçiren Veya İkamet Süresi Bittiği Halde Uzatmayan/Yeniletmeyen Yabancıların Durumu
- 3.2.3.7.Yabancı Öğrencilerin İkamet İzni İşlemleri
- 3.2.3.8.Aile Birleşimi Amacıyla Verilen İkamet İzinleri
- 3.2.4.Yabancıların Türkiye’de Her Türlü İlmî Araştırma, İnceleme Yapma, Film Çekme Hakkı Ve Bu işlemlere İlişkin Esaslar
- 3.2.5. Sınır Dışı İşlemleri
- 3.2.5.1 Sınır Dışı Etmeye Yetkili Makamlar
- 3.2.5.2 Haklarında Sınırdışı Kararı Alınan Ancak Çeşitli Nedenlerle Sınır Dışı Edilemeyenler
- 3.2.5.3 Sınır Dışı Kararına İtiraz (İdari Yargı Yoluna Başvurma)
- 3.2.6. Yakın Zamanda Gerçekleştirilen Yasal Düzenlemeler
- 3.2.6.1. Çalışma İzinleri
- 3.2.6.2. Yabancılar Yasa Tasarısı Çalışmaları
- 3.2.7.Yasadışı Göçle Mücadeleye İlişkin Gelişmeler
- 3.2.8. İnsan Ticareti İle Mücadelede Atılan Adımlar
- 3.2.8.1.İnsan ticaretiyle Mücadelede Uluslararası İşbirliğinin Tesisine Yönelik Çalışmalar
- 3.2.8.2.Mağdur Koruma Çalışmaları
- 3.2.8.3.Kamuoyunun Bilinçlendirilmesi Amacıyla Kampanyaların Gerçekleştirilmesi
- 3.2.8.4.İnsan Ticaretine İlişkin Eğitim Faaliyetleri
- 3.2.8.5.İnsan Ticareti İle Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Eşleştirme Projesi
- 4. İLTİCA VE GÖÇ ULUSAL EYLEM PLANI ÖNCELİKLERİ
- 4.1.İltica Alanında Kurumsal Yapılanma
- 4.1.1.İltica İhtisas Biriminin Oluşturulması
- 4.2.Göç Alanında Kurumsal Yapılanma
- 4.2.1.Mevcut Yapının Güçlendirilmesi
- 4.3.İltica Ve Göç Alanında Çalışan/Çalışacak Personelin İstihdam Ve Eğitimi
- 4.4.İltica ve Göç Alanında Yatırım ve Eşleştirme Projeleri
- 4.4.1.Menşe Ülke ve İltica Bilgi Sisteminin Tesisi
- 4.4.2.İltica İhtisas Birimi Binasının Tesisi
- 4.4.3.Sığınmacı Kabul, Barınma Merkezlerinin ve Mülteci Misafirhanelerinin Tesisi
- 4.4.4.Eğitim Akademisinin (Enstitüsü)Tesis
- 4.4.5.Geri Gönderme Merkezlerinin Tesisi
- 4.5.Kanun Ve Politika Yapımı
- 4.6.İltica Usulleri
- 4.6.1.Hızlandırılmış usul
- 4.6.2.Mültecilerin Serbest İkameti

- 4.6.3.İltica Kararına İtiraz Usulleri
 - 4.6.4.İltica İhtisas Biriminin Kararlarına İtiraz (İdari Temyiz)
 - 4.6.5.İltica İhtisas Biriminin Vermiş Olduğu Karara Karşı İdari Yargıya Başvuru (İptal Davası Açılması)
 - 4.6.6.Geri Göndermeme
 - 4.6.7.Kitlesel Akın Durumu ve Geçici Koruma
 - 4.6.8.Ek (İkincil) Koruma,Tolare Edilen Yabancılar ve İnsani Mülahazalara Dayalı İkamet İzinleri
 - 4.7.Yasal Göç
 - 4.7.1.Aile birleşimi usulleri ve Aile birleşimi için gereken koşullar
 - 4.7.2.Aile birleşimi sağlanan şahısların hakları
 - 4.7.3.İnsan Ticareti Mağdurları
 - 4.7.4.Uzun süreli ikamet izinleri
 - 4.7.5.Göç işlemlerine itiraz ve idari yargı yolu
 - 4.8.Yasadışı Göç
 - 4.9.Entegrasyon
 - 4.9.1.Entegrasyon Sisteminin Kurulması
 - 4.9.2.Eğitim programları
 - 4.8.3.Hassas gruplar
 - 4.9.4.Sağlık olanakları
 - 4.9.5.Sosyal yardımlar
 - 4.9.6.İş piyasasına erişim
 - 4.9.7.Sosyal iktisadi ve kültürel haklara erişim
- 4.10.Sınır Dışı İşlemleri
 - 4.10.1.Gönderme ve Sınır Dışı usulleri
 - 4.10.2.Geri Dönüş
 - 4.11.Toplumun Bilinçlendirilmesi
 - 4.12.İltica Ve Göç Ulusal Eylem Planının Uygulanması İçin Fon Kaynakları
 - 4.13.Coğrafi Kısıtlamanın Kaldırılması

1.GİRİŞ:

Avrupa ile gerçekleşen hükümetler arası diyalogda göç ve iltica konularına verilen önemin artması, Avrupa Birliği içinde gerçekleşen iltica mevzuatının uyumlaştırılması süreci ve Türkiye'nin AB Topluluk mevzuatını benimseme amaçlı kendi planları çerçevesinde Türk Hükümeti, anılan alanlardaki çalışmalarını sürdürmektedir.

Bu çerçevede;

Avrupa Birliği'ne katılım doğrultusunda yaşanan gelişmeler sürecinde ve Avrupa Birliği ile Üye Devletlerin mevzuat yükümlülüğüne cevaben, Türk Hükümeti 2001 yılı Katılım Ortaklığı Belgesini imzalamış ve 19 Mayıs 2003 tarihinde bu belgeyi revize ederek bu doğrultuda Avrupa Birliği mevzuatının benimsenmesi için Ulusal bir Program takip etmektedir.

Katılım Ortaklığı Belgesinde; kısa vadede "Yasa dışı göç ile mücadelenin güçlendirilmesine devam edilmesi ve Avrupa Komisyonu ile bir geri kabul anlaşmasının müzakere edilmesi", Orta vadede ise "Yasa dışı göçü önlemek amacıyla göçe ilişkin (ülkeye girişe ve yeniden girişlere izin verilmesi ve ülkeden ihraç) AB müktesebatının ve uygulamalarının kabul edilmesi ve yürürlüğe koyulması" ve " Sığınma alanında uyum sağlanmasına, 1951 Cenevre Sözleşmesine getirilen coğrafi kısıtlamanın kaldırılması ile ilgili çalışmalara başlanması, sığınma başvurularının değerlendirilmesi ve kararlaştırılması sisteminin güçlendirilmesi, sığınmacılar ve mülteciler için konaklama birimleri ve sosyal destek sağlanması" konularına yer verilmiştir.

Buna ek olarak, göç ve iltica alanında AB'nin Adalet ve İçişleri alanındaki müktesebata (mevzuata) uyum sağlayabilmek amacı ile, Türkiye sınır kontrolü, göç ve ilticadan sorumlu farklı devlet birimlerini bir araya getirdiği özel bir görev gücü oluşturmuştur. Türkiye, genel bir strateji geliştirebilme amacı ile bu alanlarda üç çalışma grubu (sınırlar, göç ve iltica) kurmuştur. Her üç konuda oluşturulan çalışma grupları 18.06.2002 tarihinde çalışmalarına başlamışlardır. Özel Görev Gücü çalışmalarının sonunda;

- "Türkiye'de Dış Sınırların Korunmasına ilişkin Strateji Belgesi" Nisan 2003'te,
- "Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecinde İltica Alanında Yapılması Öngörülen Çalışmalara İlişkin Strateji Belgesi (İltica Strateji Belgesi)" Ekim 2003'te,
- "Türkiye'de Göç Yönetimi Eylem Planına Katkı Sağlayacak Strateji Belgesi (Göç Strateji Belgesi)" Ekim 2003'te hazırlanmıştır.

Diğer taraftan, AB Topluluk Müktesebatının Benimsenmesine İlişkin 2003 yılı Türkiye Ulusal Programı ise 24 Temmuz 2003 tarih ve 25178 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

2003 yılı Türkiye Ulusal Programında 24.1 "İltica Alanında AB Mevzuatına Uyumun Başlatılması ve İltica Alanında Kapasitenin Geliştirilmesi" başlığı altında "*2003 yılı Katılım Ortaklığı Belgesinde İltica alanında AB mevzuatına uyumun başlatılması öncelik olarak belirlenerek, başta mülteciler için konaklama ve sosyal destek mekanizmalarının geliştirilmesi çalışmalarının sürdürülmesi olmak üzere, bu alandaki idari ve teknik kapasitenin geliştirilmesi öngörülmüştür. Taslak İltica Yasasının yürürlüğe girmesini takiben, ilgili alanda idari düzenlemeler çıkarılarak, bu alanda başlatılan AB mevzuatı ile uyum çalışmalarına devam edilecektir.*" taahhüdü bulunmaktadır.

Türkiye, İltica ve Göç işlemlerinin AB Müktesebatına uyum sağlamak amacıyla AB 2002 Mali İşbirliği programlaması kapsamında Danimarka - İngiltere Konsorsiyumu ile TR02-JH-03 İltica-Göç Twinning Projesini 08 Mart 2004 tarihinde uygulamaya başlatmıştır.

Projenin genel hedefi, Türkiye'nin iltica ve göç stratejisini AB Mevzuatına uyumlaştırmaktır. Projenin amacı ise, göç ve ilticadan sorumlu kuruluşların operasyonel kapasitesinin geliştirilmesi (koordinasyon, insan kaynakları, malzeme) de dahil olmak üzere, AB mevzuatı ve en iyi uygulamalarına uyumlaştırmak için, AB fonlarının hükümlerinden genişletilerek yararlanılacak şekilde bir Eylem Planı'nın hazırlanmasına katkı sağlamak için göç/ilticadan sorumlu kurumların operasyonel kapasitesinin geliştirilmesine destek sağlamaktır.

TR02-JH-03 İltica-Göç Twinning projesi, HLWG projesi ile bağlantılı olarak yürütülmüştür.

TR02-JH-03 İltica-Göç Twinning proje sözleşmesinde, hazırlanması öngörülen Eylem planının, özellikle gerekli olan en acil yatırımlara ilişkin 2004 ve sonrasındaki diğer AB katılım öncesi yardımının programlanması için de temel teşkil edecek öncelikleri ortaya koyması gerektiği, ve bu eylem planında, ortaya konan hedeflerin uygulanabilmesi için konuyla ilgili ve ileride gerekli olacak kurumsallaşma ve yatırım projelerine dayalı ayrıntılı şartnameleri içereceği belirtilmiştir.

Gerek TR02-JH-03 İltica-Göç Twinning projesinin, gerekse HLWG projesinin uygulaması sırasında Türkiye'nin iltica, göç ve yabancılara ilişkin mevcut kurumsal yapı ve yasal mevzuatı hakkında değerlendirmeler ve boşluk analizi çalışmaları yapılmıştır. Söz konusu çalışmalar sonucu elde edilen bulgular tavsiyeler haline dönüştürülmüştür.

Türkiye, söz konusu tavsiyelerin Eylem Planına dönüştürülebilmesi için ilgili tüm Bakanlık, Kurum ve Kuruluşların yetkililerinden oluşan bir "İltica-Göç Eylem Planı Görev Gücü" kurmuştur. Söz konusu Görev Gücü 02.11.2004 tarihinde Eylem Planı hazırlama çalışmalarına başlamış ve 2004 Aralık ayı sonunda çalışmalarını tamamlayarak İltica ve Göç Ulusal Eylem Planını hazırlamıştır.

İltica ve Göç Eylem Planının uygulamada yer alan tüm kurumlara duyurulması ve stratejinin takip edilmesi için eğitimcilerin eğitimi kapsamında düzenlenecek olan 5 seminer ile İçişleri Bakanlığı ve ilgili Bakanlık ve kuruluşların merkez ve taşrada uygulamada yer alan 100 görevlisine "Eylem Planı Yaygınlaştırma" seminerleri vasıtasıyla eğitim verilecektir.

Eğitim verilen 100 kişi kendi kurumlarında veya çalıştıkları birimlerde toplam 150 kişiyi eğitecek ve böylece 2004 yılı sonuna kadar toplam 250 kişi, Ulusal Eylem Planı ve stratejinin yaygınlaştırılması için eğitilmiş olacaktır.

1.1.AMAÇ: Türkiye'nin AB'ne katılım müzakereleri sürecinde Türk İltica, Göçmen ve Yabancılar Mevzuatının ve Sisteminin AB müktesebatı ve sistemleri ile uyumlu hale getirmektir.

1.2.KAPSAM: Türkiye'nin iltica ve göç mevzuatı ve sisteminin AB müktesebatı ile uyumlu hale getirilmesi için,uyumlaştırma sürecinde yürürlüğe konması gereken yasal düzenlemeleri, idari yapılanma ve iziki alt yapının tamamlanması için gereken yatırımları ve alınması gereken tedbirleri ve önlemleri kapsamaktadır.

1.3.Sığınma – İlticaya İlişkin Tanımlar

Mülteci: Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için, vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı,"

Sığınmacı: "İrki, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için, vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı,"

Münferit Yabancı: "Tek bir kişi veya anne baba ve reşit olmayan çocuklardan oluşan bir aileyi" ifade etmektedir.

2. ULUSAL EYLEM PLANININ UYGULANMASI SIRASINDA AB MÜKTESEBATINA UYUMLAŞTIRILMASI GEREKEN İLTİCA VE GÖÇE İLİŞKİN MEVCUT TÜRK MEVZUATI VE İLGİLİ AB MÜKTESEBATI

2.1.Mevcut Türk Hukuku

- 14.06.1934 tarih ve 34/2510 sayılı İskan Kanunu
- 11.08.1941 tarih ve 41/4104 sayılı Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye'ye İltica Edenler Hakkında Kanun

- 1998 tarihli ve 98/4360 sayılı Kanunla yapılan değişikleri içeren 15.07.1950 tarih ve 50/5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun
- 15.07.1950 tarih ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu
- 12.02.1981 tarih ve 2383 sayılı, 12.06.1995 tarih ve 22311 sayılı ve 04.06.2003 tarih ve 4866 sayılı Kanunlarla getirilen değişiklikleri de içeren 11.02.1964 tarih ve 64/403 sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu
- 30.11.1994 tarih ve 94/6169 sayılı Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- 07.11.1995 tarih ve 7473 sayılı Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye’ye İltica Edenler Hakkında Yönetmelik
- 27.02.2003 tarih ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun
- Türk Ceza Kanunu
- 1475 sayılı İş Kanunu (md. 85 ve 105)
- 13.11.1996 tarih ve 4028 sayılı Kara Para Aklamasının Önlenmesine Dair Kanun
- 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu
- Ceza İnfaz Kanunu
- 1983 tarih ve 2922 sayılı Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Öğrencilere İlişkin Kanun

2.2. Mevcut AB Müktesebatı

- Dış sınırlar, vize, göç ve iltica alanlarında idari işbirliği için bir eylem programının benimsenmesine ilişkin 13 Haziran 2002 tarih ve 2002/463/EC sayılı Konsey Kararı (ARGO programı) O.J. L 161, 19.06.2002, syf.11

2.2.1. Mevcut Göç Müktesebatı

- Üçüncü ülke vatandaşlarının çalışmak için Üye Devletler topraklarına kabul edilmelerinin sınırlandırılması hakkında, 20 Haziran 1994 tarihli Konsey İlke Kararı, O.J. C 274, 19.09.1996, syf. 3
- Yasadışı göç ve yasadışı istihdamla mücadele araçlarının(yöntemlerinin) uyumlaştırılması ve ilgili kontrol araçlarının (yöntemlerinin) iyileştirilmesi hakkında, 22 Aralık 1995 tarihli Konsey Tavsiye Kararı, O.J. C 5, 10.01.1996, syf. 1
- Üçüncü ülke vatandaşlarının kabulüne ilişkin olarak halihazırda benimsenmiş bulunan belgelerin uygulamasının izlenmesi hakkında, 22 Aralık 1995 tarihli Konsey Kararı , O.J. C 11 16.01.1996, syf. 1.
- Üçüncü ülke vatandaşlarının yasadışı istihdamıyla mücadele hakkında, 27 Eylül 1996 tarihli Konsey Tavsiye Kararı : O.J. C 304, 14.10.1996, syf. 1.
- Üçüncü ülke vatandaşı refakatsiz küçükler hakkındaki 26 Haziran 1997 tarih ve 97/C 221/03 sayılı Konsey İlke Kararı: OJ N° C 221 , 19 Temmuz 1997, syf. 23 – 27.
- Anlaşmalı evliliklerle mücadelede benimsenecek önlemler hakkındaki 4 Aralık1997 tarihli Konsey İlke Kararı : OJ N° C 328 , 16 Aralık 1997.
- Bir Üye Ülke ile bir Üçüncü Ülke arasında iki taraflı örnek bir geri kabul anlaşması hakkındaki 30 Kasım 1994 tarihli Konsey Tavsiye Kararı, OJ N° C 274 , 19 Eylül 1996, syf. 20 –24.
- Geri kabul anlaşmalarının uygulanmasına ilişkin protokollerin hazırlanmasında izlenecek rehber ilkeler hakkındaki 24 Temmuz 1995 tarihli Konsey Tavsiye Kararı, OJ N° C 274 , 19 Eylül 1996, syf. 25.
- Oturma izinleriyle ilgili tek tip bir format hakkında, AB Antlaşmasının K.3. maddesine istinaden Konsey tarafından kabul edilen 16 Aralık 1996 tarih ve 97/11/JHA sayılı Ortak Eylem.

- 14 Haziran 1985 tarihli Schengen Anlaşması uygulama sözleşmesinin 26.cı maddesindeki hükümleri tamamlayan 28 Haziran 2001 tarih ve 2001/51/EC sayılı Konsey Direktifi, OJ L 187 , 10/07/2001 syf. 0045 – 0046.
- Avrupa Birliği içinde yasadışı göç ve insan ticareti ile mücadele etmek için kapsamlı plana dair Önerge,OJ C 142 ,14 Haziran 2002, syf.23.
- 8 Mayıs 2003 tarihli (*İnsan ticaretiyle mücadele ve önlenmesine ilişkin Brüksel Bildirisi*) Konsey Sonuçları, OJ C 137,12 Haziran 2003, p 1.
- Üçüncü ülke vatandaşlarının ihracına ilişkin kararların karşılıklı tanınması hakkında, 28 Mayıs 2001 tarih ve 2001/40/EC sayılı Konsey Direktifi.
- İnsan ticaretiyle mücadeleye ilişkin 19 Temmuz 2002 tarih ve 2002/629/JHA sayılı Konsey Çerçeve Kararı, OJ L 203 , 01.08.2002, syf. 1.
- Üçüncü ülke vatandaşlarının oturma izinleriyle ilgili tek bir format ortaya koyan 13 Haziran 2002 tarih ve 1030/2002/EC sayılı Konsey Tüzüğü, O.J. L 157,15/06/2002, syf. 1.
- Aile birleşimi hakkına ilişkin 22 Eylül 2003 tarih ve 2003/86/EC sayılı Konsey Direktifi, O.J. L 251, 03.10.2003, syf.12.
- Uzun dönem ikamet eden üçüncü ülke vatandaşların statüleri hakkındaki 25 Kasım 2003 tarih ve 2003/109/EC sayılı Konsey Direktifi.
- Birliğe izinsiz giriş, geçiş ve ikameti kolaylaştırmayı önlemek için cezai çerçevenin güçlendirilmesi hakkındaki 28 Kasım 2002 tarihli Konsey Çerçeve Kararı, , OJ L 328, 5 Aralık 2002, syf. 1.
- Birliğe izinsiz giriş, geçiş ve ikameti kolaylaştırmayı tanımlayan 28 Kasım 2002 tarih ve 2002/90/EC sayılı Konsey Direktifi, OJ L 328 , 5 Aralık 2002, syf. 4.
- Hava yoluyla ülkeden çıkarma amacıyla geçiş ile ilgili yardım hakkındaki Konsey Direktifi

2.2.2.Mevcut İltica Müktesebatı

- Avrupa Topluluklarına Üye Devletlerden birinde yapılan sığınma başvurularının incelenmesinden sorumlu devleti saptayan 1990 tarihli Sözleşme- Dublin Sözleşmesi, O.J. C 254, 19.08.1997, syf. 1.
- Üçüncü bir ülke vatandaşı tarafından Avrupa Topluluklarına Üye Devletlerden birinde yapılan sığınma başvurularının incelenmesinden sorumlu devletin saptanması için kriter ve mekanizmaların saptanmasına yönelik 18 Şubat 2003 tarih ve 343/2003/EC sayılı Konsey Tüzüğü (Dublin II).
- Üçüncü bir ülke vatandaşı tarafından Avrupa Topluluklarına Üye Devletlerden birinde yapılan sığınma başvurularının incelenmesinden sorumlu devletin saptanması için kriter ve mekanizmaların saptanmasına yönelik 343/2003/EC sayılı Konsey Tüzüğü'nün uygulanması için ayrıntılı kurallar ortaya koyan 2 Eylül 2003 tarih ve 1560/2003/EC sayılı Komisyon Tüzüğü, O.J. L 222, 05.09.2003, syf.3.
- Dublin Sözleşmesinin etkili biçimde uygulanması için parmak izlerinin mukayesesine yönelik olarak "Eurodac"ın kurulması hakkında, 11 Aralık 2000 tarih ve 2725/2000(EC) sayılı Konsey Tüzüğü.
- Dublin Sözleşmesinin etkili biçimde uygulanması için parmak izlerinin mukayesesine yönelik olarak "Eurodac"ın kurulması hakkında, 2725/2000(EC) sayılı Konsey Tüzüğü'nü uygulamak için kesin kurallar ortaya koyan 28 Şubat 2002 tarih ve 407/2002/EC sayılı Konsey Tüzüğü, O.J. L062, 05.03.2003, syf.1.
- Ev sahibi üçüncü ülkelerle ilgili meselelere uyumlaştırılmış bir yaklaşım hakkında, 30 Kasım ve 1 Aralık 1992 tarihli İlke Kararı..
- 28 Kasım 2002 tarihli Güvenli Üçüncü Ülkelere ilişkin Konsey Bildirisi, 15067/02 Asile 76.
- Genel anlamda ciddi zulüm riski olmayan ülkelerle ilgili 30 Kasım ve 1 Aralık 1992 tarihli Sonuçlar.

- Açıkça asılsız İltica başvuruları hakkında, 30 Kasım ve 1 Aralık 1992 tarihli İlke Kararı.
- İltica usulleri için asgari garantiler hakkında, 20 Haziran 1995 tarihli Konsey İlke Kararı, O.J. C 274, 19.09.1996, syf. 13.
- Mültecilerin Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesinin 1. maddesinde geçen "mülteci" sözcüğünün tanımının uyumlaştırılmış bir şekilde uygulanması hakkında, 4 Mart 1996 tarihli Ortak Tutum, O.J. L 63, 13.03.1996, syf.2.
- Amsterdam Antlaşması: Avrupa Birliği'ne Üye Devletlerin vatandaşlarının iltica etmesine ilişkin Amsterdam Antlaşması'na Ek Protokol, O.J. C 340, 10.11.1997.
- Avrupa Mülteci Fonu'nu oluşturan 28 Eylül 2000 tarih ve 2000/596/EC sayılı Konsey Kararı.
- Avrupa Mülteci Fonuyla ortaklaşa finanse edilen faaliyetler bağlamında masraf ve uygulama raporlarının kabul edilebilirliği hakkındaki 2000/596/EC sayılı Konsey Kararının uygulanması için ayrıntılı kurallar koyan 20 Mart 2001 tarih ve 2001/275/EC sayılı Komisyon Kararı (C(2001) 736 sayılı doküman altında bildirilmektedir).
- Yerlerinden edilen kişilerin toplu nüfus hareketi olaylarında geçici koruma verilmesi için minimum standartlara ve bu tür şahısları kabul eden ve sonuçlarını üstlenen Üye Devletler arasındaki gayret dengesinin teşvik edilmesine dair önlemlere ilişkin 20 Temmuz 2001 tarih ve 2001/55/EC sayılı Konsey Direktifi.
- Avrupa Mülteci Fonuyla ortaklaşa finanse edilen faaliyetler bağlamında yönetim, kontrol sistemleri ve mali düzeltmelere yönelik prosedürler hakkındaki 2000/596/EC sayılı Konsey Kararının uygulanması için ayrıntılı kurallar koyan 18 Aralık 2001 tarih ve 2002/307/EC sayılı Komisyon Kararı (C(2001) 4372 sayılı doküman altında bildirilmektedir).
- Sığınmacıların kabulüne ilişkin minimum standartları belirleyen 27 Ocak 2003 tarih ve 2003/9/EC sayılı Konsey Direktifi.
- Üçüncü ülke vatandaşlarının ve vatansız kişilerin mülteci olarak veya başka türlü Uluslar arası korumaya ihtiyacı olan kişiler olarak nitelendirilmeleri ve statülerine ilişkin asgari standartlar hakkındaki 27.04.2004 tarihli Konsey Direktifi
- Üye Ülkelerde mülteci statüsünün verilmesi veya statüsünün geri alınması usullerine ilişkin asgari standartlar hakkındaki Konsey Direktifi,(ASILE 33) 30.04.04.

2.3.Gelecekteki AB Müktesebatı:

2.3.1. Gelecekteki Göç Müktesebatı

- Üçüncü ülke vatandaşlarının ücretli istihdam ve serbest iktisadi faaliyetler amacı ile Birliğe giriş ve ikametlerine dair koşullar hakkındaki Konsey Direktifi için Önerge COM/2001/0386 son - CNS 2001/0154 (Üçüncü ülke vatandaşlarının Üye Ülke topraklarına istihdam amacı ile kabul edilmelerinin sınırlandırılmasına ilişkin yukarıda bahsedilmiş 20 Haziran 1994 tarihli Konsey İlke Kararı'na referans verilmektedir, O.J. C 274, 19.09.1996, syf. 3)
- Üçüncü ülke vatandaşlarının Üye Ülke toprakları içerisinde üç ayı geçmeyen bir süre boyunca sahip oldukları seyahat özgürlüklerine dair koşullarla ilişkili olarak özel seyahat iznini ortaya koyan ve altı ayı geçmeyen bir süre içerisinde giriş ve hareket şartlarını belirleyen Konsey Direktifi için Önerge, COM/2001/0388 son - CNS 2001/0155
- Yetkili otoritelerle işbirliği yapmış, yasadışı göç veya insan ticaretine yardım eylemi kurbanlarına tanınan kısa dönem ikamet iznine ilişkin Konsey Direktifi için Önerge, COM/2002/0071 son- CNS 2002/0043
- Üçüncü ülke vatandaşlarının öğrenim, mesleki eğitim ve gönüllü hizmet amacı ile Birliğe giriş ve ikametlerine dair koşullar hakkında Konsey Direktifi için Önerge, COM/2002/0548 son - CNS 2002/0242
- Üçüncü ülke vatandaşlarının ihracına ilişkin kararların karşılıklı tanınması hakkında 2001/40/EC sayılı Konsey Direktifi'nin uygulanması sonucu ortaya çıkan mali dengesizliklerin

telafisine yönelik kriterleri ve uygulamaya yönelik düzenlemeleri ortaya koyan Konsey Kararı için Önerge, COM/2003/0049 son- CNS 2003/0019

- Üye Ülkelerin Göç Yönetimi Hizmetleri için Güvenli bir Web Tabanlı Bilgi ve İşbirliği Ağına Dair Konsey Kararı İçin Öneri COM/2003/0727 final - CNS 2003/284
- İki veya Daha Fazla Üye Devletlerin Topraklarından Münferit Sınır dışı Emri Alan Üçüncü Ülke Vatandaşlarının Çıkışları İçin Ek Uçuşların Organizasyonuna Dair Konsey Kararı için Önerge
- Göç İrtibat Görevlileri Ağının Oluşturulmasına İlişkin Konsey Tüzüğü için Önerge

3. TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN SİĞİNMA- İLTİCA, GÖÇ VE YABANCILARA İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELERİ VE SAĞLANAN GELİŞMELER

3.1.Sığınma- İltica

1951 Cenevre Sözleşmenin kabulünden önce, yetersiz bir biçimde de olsa çeşitli mevzuatlarda mültecilerin ve göçmenlerin Türkiye'ye girişlerine, kabullerine, vatandaşlığa alınmalarına, ikamet, iskan, çalışma ve sınır dışı edilmelerine yer verilmiştir. Örneğin 2510 sayılı İskan Kanunu'nun 3üncü maddesinin üçüncü fıkrası mülteciyi, *Türkiye'de yerleşmek amacıyla olmayıp, bir zorunlulukla geçici oturmak için sığınanlar*, biçiminde tanımlamaktadır.

5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun 4üncü maddesinin dördüncü fıkrasında *"Umumiyetle mültecilerin ve iskân hakkındaki mevzuat dışında olarak yurt tutmak maksadıyla gelen yabancıların, pasaportları olsun olmasın Türkiye'ye kabulleri İçişleri Bakanlığının kararına bağlıdır."* hükmü yer almaktadır.

5683 sayılı Yabancılar Kanununun 17nci maddesinde ise *"Siyasi nedenlerle Türkiye'ye sığınan yabancıların ancak İçişleri Bakanlığınca müsaade edilecek yerlerde ikamet edebilecekleri"* hüküm altına alınmıştır.

Türkiye,1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesini, (1951 Cenevre Sözleşmesi) 29 Ağustos 1961 tarihinde 359 sayılı Kanunla Türkiye Büyük Millet Meclisinde onaylayarak kabul etmiştir. Türkiye, söz konusu sözleşmenin 42nci maddesinde yer alan *"Her Devlet, imza, tasdik veya katılım esnasında sözleşmenin 1,2,4,16,33 ve 36-46 maddeleri haricindeki maddeler hakkında kısıtlayıcı kayıtlar beyan edebilir"* hükmü çerçevesinde, içerisinde bulunduğu bölgeyi göz önünde bulundurarak, mülteciliğin belirlenmesi yönünden öngörülen seçme hakkını kullanarak (coğrafi kısıtlama ile) yalnızca Avrupa'dan Türkiye'ye gelerek iltica etmek isteyen yabancıları sözleşme kapsamında mülteci olarak kabul edeceğini 359 sayılı Kanunla yayınladığı deklarasyonda belirtmiştir.

Türkiye, 1 Temmuz 1968 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul ettiği 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Protokolünde de (1967 Protokolü) coğrafi kısıtlamayı muhafaza etmiştir.

Türkiye, İltica ve sığınma işlemlerini düzenleyen *"Türkiye'ye İltica eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (1994 İltica Yönetmeliği)*, 30 Kasım 1994 tarih ve 6169 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yasal bir temel üzerine oturtmuştur.

3.1.1. 1994 Yönetmeliğinde İltica Süreci ve Uygulamaları

Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden yabancıardan, Türkiye'ye yasal yollardan gelenler buldukları yer valiliklerine, yasal olmayan yollardan gelenler ise giriş yaptıkları yer valiliklerine en geç 10 gün içerisinde müracaat etmek zorundadırlar.

Başvurular ile ilgili olarak valiliklerce, kimlik tespiti, fotoğraf ve parmak izlerinin alınması işlemlerinden sonra mülakatlar yapılmakta ve dosya valilik görüşü ile birlikte İçişleri Bakanlığı'na gönderilmektedir.

Sağlık, kaza, gezerli g6r6lebilecek başka nedenler veya insani m6lahazalarla zamanında başvuru yapamayanların mazeretleri İçişleri Bakanlığı tarafından değerlendirilmekte, mazeretin doğruluğu anlaşılması halinde ise m6racaati kabul edilebilmektedir.

İçişleri Bakanlığı'nca başvuranlarla ilgili arşiv araştırması ve g6venlik tahkikatı yapılırken, aynı zamanda Kayıt-M6lakat Formları, 6zellikle Dışışleri Bakanlığı'na ve ayrıca ihtiyaç duyulan diğer kurumlara g6nderilmekte ve m6ltesi stat6s6 taşıyıp taşımadıkları hususunda g6r6ř alınmaktadır.

Bu s6re zarfında yasal gelenlere m6racaat ettikleri illerde, yasadışı olarak giriş yapanlara da giriş yaptıkları illerde ikametlerine izin verilmektedir.

T6rkiye, Avrupa 6lkeleri dışından gelen yabancılarn m6racaatlarını Birleşmiş Milletler M6lteciler Y6ksek Komiserliğine (BMMYK'ne) bildirerek, başvuranların bu kuruluşa kaydolmalarını ve g6r6şme yapmalarını sağlamaktadır. B6ylece, başvurular hakkında karar verilirken, BMMYK'nin g6r6şleri de g6z 6n6nde bulundurulmakta ve başvuranın dosyasındaki bilgiler karşılıklı paylaşılarak, başvuranın durumu birlikte m6zakere edilmektedir. Bu nedenle BMMYK kararları ile İçişleri Bakanlığının kararları paralellik arz etmektedir.

Başvuranlara ilişkin işlemlerde ve 6zellikle barınma, iaşe, nakil, 66nc6 6lkelere kabul, pasaport ve vize temini gibi hususlarda ilke olarak Dışışleri Bakanlığı aracılığı ile Birleşmiş Milletler M6lteciler Y6ksek Komiserliği ve ilgili diğer uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapılmaktadır. Bu yabancılarn 6zellikle nakillerine ilişkin konularda Uluslararası G6 6rg6t6 (IOM) ile de işbirliğinde bulunulmaktadır.

Başvuru sahibi hakkında verilen karar (olumlu veya olumsuz olarak) kendisine yazılı olarak tebliğ edilmektedir. Hakkında olumlu karar alınan -66nc6 6lkelere iltica etmek 6zere T6rkiye'ye gelen yabancılaryasadışı olarak T6rkiye'ye giriş yapmış ve sınır illerinde bekletiliyorsa, karardan hemen sonra asayiş y6n6nden problemi olmayan ve geçici sığınmacılarn kontrollerinin daha kolay yapılabilidiği illere sevk edilerek, ikametlerine izin verilmektedir.

Haklarında olumlu karar verilen "m6ltecilere" ise T6rkiye'de diledikleri illerde daimi olarak ikametlerine izin verilmektedir.

T6rkiye, coğrafi kısıtlama seçeneğini uygulasa da, Avrupa dışındaki d6nyanın diğer b6lgelerinden gelmekte olan ve 1967 Protokol6ndeki m6ltecilik tanımına uyan sığınmacılara da 1994 İltica Y6netmeliği ile 66nc6 bir 6lke tarafından m6ltesi olarak kabul edilinceye kadar makul bir s6re T6rkiye'de ikamet etmelerine izin vererek geçici sığınma hakkı tanımaktadır.

Bunların yanında, T6rk yetkililerden sığınma talebinde bulunmadığı halde BMMYK tarafından m6ltesi stat6s6 tanınmış yabancılarn durumları da değerlendirmeye alınarak, 66nc6 6lkeye çıkışlarına izin verilebilmektedir.

Geçici sığınmadan yararlanan bu kişiler, doğrudan 66nc6 bir 6lke tarafından m6ltesi olarak kabul edilerek ya da BMMYK ve/veya diğer uluslararası kuruluşların yardımı ile 66nc6 bir 6lkeye yerleştirilerek ya da g6n6ll6 geri d6n6ř nedeniyle kalıcı c6z6m bulabilmektedirler.

İkamet yerini terk edenler, iller tarafından İçişleri Bakanlığına bildirilmekte ve yakalandıklarında veya ikamet ettikleri illere geri d6nd6klerinde, 5683 sayılı Yabancılarn Kanununun 17. ve 25. maddelerine muhalefetten haklarında işlem yapılmaktadır.

T6rkiye'de muntazam surette bulunan bir m6ltesi veya sığınmacı ancak milli emniyet veya kamu d6zeni sebebi ile 1951 Cenevre S6zleşmesi h6k6mleri çerçevesinde İçişleri Bakanlığının kararı ile 6lkeden ıkışları sağlanmaktadır.

Bu erevede, 1951 Tarihli Cenevre S6zleşmesine g6re, bulunduğu 6lke mevzuatına uyma zorunluluğu olan bu yabancılardan, 5683 sayılı Yabancılarn Kanununun 19. maddesinde belirtildiği gibi, umumi g6venliğe, siyasi ve idari icaplara uymayanlar ile suç işleyenler hakkında gerekli işlemler yapılmaktadır. Suç işleyen m6lteciler ve sığınmacılarn hakkında, T6rk vatandaşlarına uygulanan h6k6mler tatbik edilmektedir. Buna g6re sığınmacı veya m6ltesi herhangi bir suç işlediği ř6phesiyle g6z altına alındığında, talebi halinde kendisine 6cretsiz avukat sağlanmaktadır.

Eğer işlenen suç devletin milli güvenliği aleyhine veya kamu düzenini bozucu bir suç değilse, Türkiye’de kalmasına müsaade edilmektedir.

3.1.2. Olumsuz İltica Kararına İtiraz

İltica veya geçici sığınma talebi uygun görülmeyen yabancıya karar yazılı olarak tebliğ edilir. Yabancıya yapılan tebligatta 15 gün içerisinde işlemlerinin yürütüldüğü Valiliğe ve İçişleri Bakanlığına yazılı olarak başvurup 1994 İltica Yönetmeliğin 6ncı maddesine göre hakkında alınan olumsuz kararın bir daha gözden geçirilmesini istemesi halinde, dilekçesini ve varsa dilekçesinde iddia ettiği hususları kuvvetlendiren diğer belgeleri en seri vasıtalarla İçişleri Bakanlığına intikal ettirilmesi gerektiği açıklanır. 15 gün içerisinde kararın yeniden gözden geçirilmesi için itirazda bulunmayan ve de Türkiye’yi terk etmeyen yabancı, valiliklerce Türkiye’den çıkışları sağlanır.

Kararın yeniden gözden geçirilmesi için itirazda bulunması halinde, İçişleri Bakanlığınca itiraza ilişkin bir karar verinceye kadar yabancıнын bulunduğu ilde ikamet etmesine müsaade edilir. İtiraz, daha önce sınır dışı kararını veren yetkilinin bir üstü tarafından incelenerek sonuçlandırılır. İtiraz kabul edilirse başvuru sahibine sığınmacı-mülteci statüsü verilerek, valiliklerce ilgiliye tebliğ edilir.

İtiraz red edilirse, dosyası, Türkiye’de mülteci-sığınmacı statüsü dışında ikametine izin verilmesi hususunun değerlendirilmesinin yapılması için Yabancılar birimine gönderilir. Burada başvuru sahibinin durumu incelenerek, ek koruma, insani mülhazalar veya diğer sebeplerle ikametine izin verilmesine karar verilirse, başvuru sahibine durumuna uygun ikamet düzenlenir. Türkiye’de ikametini gerektirecek şartlara haiz olmadığına karar verilirse, hakkında ülkeden çıkartılma kararı alınır ve 15 gün içerisinde Türkiye’yi terk etmesi gerektiği tebliğ edilir. Bu süre içerisinde Türkiye’yi terk etmeyen veya idari yargı yoluna başvurmayan yabancı valiliklerce sınır dışı edilir.

3.1.3. İdari İşlem Aleyhine İptal Davası Açılması

İtiraz talebine ilişkin İçişleri Bakanlığınca verilen ikinci olumsuz karara karşı ilgili yabancıнын Anayasanın 125inci maddesi gereğince idari yargı yoluna başvurma hakkı vardır. Başvuru sahibinin İçişleri Bakanlığınca verilen ikinci olumsuz karar aleyhine İdari yargı yoluna başvurması halinde, idare mahkemesinin kesin kararına kadar yabancıнын sınır dışı işlemini askıya alınmakta ve İçişleri Bakanlığı başvuru sahibinin bulunduğu ilde ikametine izin vermektedir. İdari yargı yoluna başvurmayan ya da idare mahkemelerinin İçişleri Bakanlığı kararının lehine bir hüküm vermesi halinde, valiliklerce itiraz sahibi yabancıнын ülkeden çıkışı yaptırılmaktadır.

3.1.4. Sığınmacıların Öğrenim Görmeleri Ve Çalışmaları

Üçüncü bir ülkeye gitmek üzere Türkiye’den geçici sığınma talebinde bulunan yabancılar, üçüncü ülkelere yerleştirilinceye kadar, talepleri halinde öğrenim ve çalışma haklarına erişimleri sağlanmaktadır.

3.1.5. İlticaya İlişkin Eğitim Faaliyetleri

3.1.5.1. BMMYK’nin "Türkiye’de bir Sığınma Sisteminin Geliştirilmesi" Projesi

1994 İltica Yönetmeliğini hayata geçirmek amacı ile, kendini prensip olarak demokratik ve insan haklarına saygılı olarak tanımlayan ve mültecilere karşı eli açık bir politika izlemekte olan Türk Hükümeti, merkez ve taşrada mülteci ve sığınma konuları ile ilgilenen devlet görevlilerine eğitim sağlanması için önemli ölçüde gayret göstermektedir.

İçişleri Bakanlığı, bu çabalara BMMYK ile "Türkiye’de bir Sığınma Sisteminin Geliştirilmesi Projesi" kapsamında 1997’den beri ortaklaşa düzenlenen bir dizi seminer, atölye çalışması ve çalışma programı vasıtası ile destek vermiştir. Eğitim çalışmalarındaki konular, mültecilerin uluslararası korunması ve mülteci statüsü belirleme prensiplerine odaklı olmuştur.

Bu kapsamda, İçişleri Bakanlığının merkez ve taşra teşkilatında 527 emniyet personeline ve 276 Jandarma personeline eğitim verilmiştir. Bunun yanında BMMYK, sağladığı eğitim desteğini hakimler, savcılar ve kaymakamlar için de sürdürmektedir.

Diğer taraftan; iltica alanında görev yapan birimlerde istihdam edilmek üzere BMMYK tarafından merkez ve taşra teşkilatına sağlanan teknik malzeme desteği hibe yoluyla kabul edilmiştir.

İşbirliği projesinin hedefine ulaşması ve kazanımlarının ortaya çıkmasıyla yeni bir işbirliği projesi hazırlık çalışmaları sürdürülmektedir.

3.1.5.2. Göçten Sorumlu Türk Makamlarına İltica Alanında Destek Sağlama Projesi

Türkiye, Avrupa Birliği Üst Düzey Çalışma Grubu'nun (High Level Working Group = HLWG) Irak üzerine Eylem Planı, B7-667 bünyesinde finanse edilen, Göç Kurumlarının desteklenmesi için yasal, kuruluş ve personel kapasitesinin AB müktesebatına uyumlaştırılması, göç akımlarının daha iyi kontrol edilmesine katkı sağlamak, bütün sahalarda etkili ve dengeli göç idaresini geliştirmek, Türkiye'de iyi işleyen Avrupa Birliğine uyumlu bir sistem tesis etmek ve yasadışı göç ile mücadeleye güç kazandırmak amacıyla İçişleri Bakanlığı ve Almanya Federal Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı arasında ortaklaşa 2001/HLWG/115 sayılı "Göçten Sorumlu Türk Makamlarına İltica Alanında Destek Sağlamak" isimli bir projeyi 07.04.2003 tarihinde uygulamaya başlatmıştır.

Proje çerçevesinde; Türkiye'de 10 eğitim semineri Almanya'da ise 2 konferans ve 1 çalışma programı düzenlenmiştir. Seminerlere, iltica ve göç alanında görevli merkezde İçişleri Bakanlığı personeli yanında BMMYK, ilgili Bakanlık, kurum ve kuruluşlardan da yetkili personelin katılımı sağlanmıştır.

Seminerlerde, AB mevzuatı ve en iyi ülke uygulamalarının karşılaştırılması, mülakat ve karar alma teknikleri, incinebilir gruplar, menşe ülke bilgileri, kabul ve entegrasyon, ülkede kalışın sonlandırılması, geri dönüş ve özel prosedürler konularına eğitim verilmiş ve AB müktesebatının esasları Türkiye'deki ilgili makam ve yetkililere aktarılmıştır.

Projenin 02.09.2004 tarihinde tamamlanmasının ardından, projeye taraf olan Türkiye, Almanya, Danimarka, Hollanda, İsveç ülke temsilcileri ve AB Komisyonu temsilcisi ile BMMYK temsilcisinin katılımıyla "Değerlendirme Semineri" gerçekleştirilmiştir. Değerlendirme seminerinde projenin sonuçları, elde edilen faydalar görüşülmüş ve bir Sonuç Bildirgesi hazırlanmıştır. Sonuç bildirgesi çerçevesinde hazırlanan bir rapor 2004 Kasım ayı içerisinde proje uygulayıcı ortağı Almanya Federal Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığınca AB Komisyonuna iletilmiştir.

3.1.5.3. TR02-JH-03, İltica-Göç Eşleştirme Projesi

TR02-JH-03, İltica-Göç Twinning Projesi çerçevesinde aşağıdaki faaliyetler gerçekleştirilmiştir:

- Aile Birleşimi Semineri
- Proje Yönetimine İlişkin Seminer,
- Danimarka ,, Çek Cumhuriyeti ,İrlanda ve Birleşik Krallık'a çalışma gezisi,
- Avrupa Birliğinde İltica Müktesebatı konulu Birinci İltica İzleme Semineri,
- Avrupa Birliğinde İkamet ve Çalışma İzinleri konulu Seminer,
- Avrupa Birliğinde Entegrasyon İşlemleri konulu Seminer,
- Sınırdışı Etme İşlemleri konulu Seminer,
- Avrupa Birliğinde İltica Müktesebatı konulu İkinci İltica İzleme Semineri,
- Proje Bütçelendirme (Fonlama) konulu Seminer,
- İnsan Kaynakları ve Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesine ilişkin Seminer.

3.1.5.4. Mülteci/Sığınmacılarla İlgili Alanlarda Polis Kapasitesinin Geliştirilmesi Projesi

Uluslar Arası Katolik Muhaceret Komisyonu (ICMC) Türkiye Temsilciliği, Birleşik Krallık Büyükelçiliği ve Türk İçişleri Başkanlığı arasında bir yıl süre ile "Mülteci/Sığınmacılarla İlgili Alanlarda Polis Kapasitesinin Geliştirilmesine Yönelik Eğitim Projesi" isimli İçişleri Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatında iltica ve sığınma konularında görev yapan personelin eğitimi ve uzmanlık eğitimi konularını içeren yeni bir proje 26.07.2004 tarihinde başlatılmış olup halen yürütülmektedir.

Söz konusu projenin uzun vadedeki genel hedefi; Türk mevzuatı kapsamında İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğünde mülteci/sığınmacılarla ilgili alanlarda personel kapasitesinin uluslararası standartlara uygun olarak geliştirilmesini sağlamaktır.

Projenin amacı ise, Türk sığınma sisteminin geliştirilmesine ve bunun yanı sıra mülteci ve sığınmacıların korunması konularında görev yapan İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü personeline uluslararası alanda meydana gelen gelişmeleri ve uygulamaları aktararak, eğitim ve teknik destek alanındaki kapasitesinin artırılmasına katkı sağlamaktır.

Bu kapsamda, "Mülteci Hukukuna" ilişkin dört eğitim semineri, bir "Temel Alan Uzmanlık Eğitimi" semineri planlanmıştır.

Belirtildiği üzere, İltica ve Göç alanında ilgili yerlerde çalışan personele - hudut kapıları dahil- eğitimler verilmiş ve verilmeye de devam edilmektedir. İlgili alanlarda çalışan personelin büyük çoğunluğu bu eğitim sürecinden geçmiştir. Düzenlenen tüm seminerlerde AB müktesebatı ve Türkiye'nin yasal çerçeveleri ve önemi vurgulanmaktadır.

3.1.5.5. Menşe Ülke ve İltica Bilgi Sistemi Projesi

TR02-JH-03, İltica-Göç Twinning Proje sözleşmesinin "Madde 1.3: Öncelikli Hedefler" başlığı altında, projeden elde edilecek ve gerçekleştirilecek garanti edilmiş sonuçlar sıralanmıştır. Bu çerçevede Hedef 2'de, Eylem Planının devam eden çalışmasında detaylı proje teklifleri ve teknik şartnamelerin ayrıntılı bir şekilde ortaya konacağı ve yararlanan kurumlar ile anlaşmaya varılacağı belirtilmiştir. Bu çerçevede Türkiye, "İltica ve Menşe Ülke Bilgisi Sistemlerinin Geliştirilmesine ve Gelecekteki İltica Otoritesi Personelinin Eğitimine Destek Projesi" isimli bir eşleştirme ve yatırım proje fişini hazırlayarak, 2004 yılı AB Mali Yardım Programlamaları içerisinde dahil edilmesi için 02 Nisan 2004 tarihinde AB Komisyonu Türkiye Temsilciliğine teslim etmiştir.

Ancak, AB Komisyonu Türkiye temsilciliği, 2004 yılı yardım paketinin kapatıldığını belirterek, söz konusu proje fişinin 2005 yılı AB Mali Yardım Programlaması kapsamına alınmasını bir dizi tavsiyeleri de içeren resmi görüşünde istemiştir. Bu çerçevede, projeye ilişkin AB Komisyonu Türkiye Temsilciliğinin tavsiye ve yorumları üzerindeki çalışmalar tamamlanmış ve söz konusu proje fişi 03.01.2005 tarihinde yeniden sunulmuştur.

Projenin genel hedefi, Türkiye'nin iltica sisteminin Avrupa Birliği müktesebatı ile uyumlu hale getirilmesinin sağlanmasıdır. Projenin amacı ise İçişleri Bakanlığını, Menşe Ülke Bilgisi sisteminin oluşturulup kullanılabilmesi, Mülteci Statüsü Belirleme (MSB) usulüne tam olarak hakimiyet sağlanması ve İlerideki iltica Kurumu personeli için kendi eğitim programını geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Bu proje vasıtasıyla ulaşılabilecek hedefler, 19 Mayıs 2003 tarihli, Türkiye ile katılım ortaklığında yer alan ilkeler, öncelikler, ivedi hedefler ve koşullar hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararında belirlenen bazı öncelikleri yansıtmaktadır. Karar şu hedefleri ortaya koymaktadır:

- AB müktesebatı ve Adalet ve İçişleri alanında bu müktesebatın uygulanması konularında eğitim,
- Sistemin iltica başvurularının kabulü ve değerlendirilmesi için güçlendirilmesi.

Bu projede ortaya konan hedefler, Türk hükümetinin 2003 tarihli *Müktesebatın Kabulüne İlişkin Ulusal Programı*'nin 24.1.2 no'lu bölümündeki 2, 4, 5 ve 10 no'lu maddelerini öncelik olarak da yansıtmaktadır. Bu maddeler aşağıdaki gibidir:

- Personelin eğitim ihtiyaçlarının tanımlanması ve eğitim programlarının geliştirilmesi,
- Mülteci Hukuku ile ilgili seminerler düzenlenmesi,
- İltica alanındaki stratejinin geliştirilmesi ve stratejide rol alan kurumların güçlendirilmesi,
- Mülteci-Sığınmacı menşe ülke bilgi veri tabanının güçlendirilmesi.

Yukarıdaki önceliklere ek olarak söz konusu bu proje, 2003 yılı Türkiye Ulusal Programının yukarıda bahsedilen bölümünün 6ncı maddesinin gerçekleştirilmesine yönelik de bir adımdır. Bahsedilen maddede, İçişleri Bakanlığı bünyesinde mülteci statüsünün tespitine ilişkin karar vermede merkezi ve tek yetkili bir ihtisas kurumu kurulması ve faaliyet kapasitenin geliştirilmesi için mevzuat, teşkilatlanma, idari yapı ve altyapı ihtiyaçlarının karşılanması'nı içermektedir.

Bununla birlikte 2003 tarihli İltica Strateji Belgesinde de, ileride kurulacak İhtisas kurumunda yer alacak görevliler için kapsamlı ve sürekli eğitim programları geliştirilip uygulanması ve mülteci statüsü belirleme

ile uğraşan personelin Türkiye'ye sığınma başvurusunda bulunanların menşe ülkelerindeki durumlar ve mülakat teknikleri hakkında eğitilmeleri ve ilgili AB müktesebatı ve uluslararası yasal standartların göz önüne alınması gibi önceliklere yer verilmiştir.

Söz konusu proje, bu önceliklerin her birinin tamamlanabilmesi için oldukça önemli bir projedir. Ayrıca bu proje, hem eşleştirme hem de yatırım unsurlarından oluştuğu için, Aralık 2003 t"Ön Ulusal Kalkınma Planı (2004-2006)"nın 1.3.3 ve 8.5 no'lu bölümlerinde belirtildiği üzere Türkiye'yi gelecekteki AB üyeliğine hazırlayacak bir araç olma özelliği taşımaktadır.

TR02-JH-03, İltica-Göç Twinning Proje sözleşmesinde "Madde 1.3: Hedef 1'de, Göç ve iltica stratejisinin uygulanabilmesi için gerekli olan yasamaya ilişkin uyumlaştırmayı, kurumsal reformları, eğitim, altyapı ve teçhizatı ortaya koyacak eksiksiz bir Eylem Planının hazırlanması hedeflenmiştir. Söz konusu Eylem planının, özellikle gerekli olan en acil yatırımlara ilişkin 2004 ve sonrasındaki diğer AB katılım öncesi yardımının programlanması için de temel teşkil edecek öncelikleri ortaya koyması gerektiği, ve bu eylem planında, ortaya konan hedeflerin uygulanabilmesi için konuyla ilgili ve ileride gerekli olacak kurumsallaşma ve yatırım projelerine dayalı ayrıntılı şartnameleri içereceği belirtilmiştir.

3.1.6. İlticaya İlişkin Yasal Gelişmeler

3.1.6.1. İltica Yasa Tasarısı

Göçten Sorumlu Türk Makamlarına İltica Alanında Destek Sağlamak isimli HLWG projesinin uygulanması sırasında ve TR02-JH-03, İltica-Göç Twinning Projesi çerçevesinde; Danimarka, Hollanda, İsveç, Almanya Federal Cumhuriyeti, Birleşik Krallık ve Türkiye uzmanları Türkiye'nin iltica alanındaki mevcut yasal düzenlemelerini inceleyerek boşluk analizleri yapmışlardır. Boşluk analizlerinden elde edilen bulgular iltica yasa tasarısında kullanılmıştır.

Söz konusu yasa tasarısının, AB müktesebatına uyumlaştırılması için en üst düzeyde ve gayrette çalışmalara devam edilmektedir.

3.1.6.2. Yetki Devri Genelgesi

Çalışmaları devam eden Taslak İltica Kanunu yayınlanmadan önce, taslak yasa ve yürürlükte olan iltica yönetmeliği arasında köprü kurmak amacıyla İçişleri Bakanlığı bir iç genelge hazırlanmıştır. Genelge ile iltica Kanunu'nun doğru ve etkili uygulanması, AB asgari standartlarının dikkate alınarak mevcut iltica uygulamasının AB'ne uyumlaştırılması, uygulamada görülebilecek aksaklıklar ile hukuki boşlukların tespit edilerek İltica Yasa tasarısına yansıtılması amaçlanmaktadır.

Genelgeye göre, sığınma-iltica talebinde bulunmak isteyen her yabancı için hiçbir kısıtlama getirilmeksizin başvurusu kabul edilecektir.

Söz konusu genelgede, hızlandırılmış usule tabi tutulacak başvurulara ilişkin işlemlere de yer verilmiştir. Hızlandırılmış usule geçiş uygulaması ile iltica sisteminin suiistimal edilmesinin önlenmesi ve uluslar arası korumayı hak etmeyen kişilerin başvurularının hızlı bir şekilde incelenmesi amaçlanmaktadır. Hızlandırılmış prosedüre göre, işlemler, Valiliklerce sonuçlandırılacaktır. Değerlendirme sonucu verilen karar başvuru sahibine yazılı olarak tebliğ edilecektir.

Yapılan değerlendirme sonucu, hızlandırılmış usule tabi başvuru sahiplerinin, 1951 Cenevre Sözleşmesinde belirtilen, mülteci kriterine uygun şartlar taşıyabileceğine kanaat getirilmesi halinde, yabancı için talebi normal usule göre incelemeye alınarak resen ikametine izin verilecektir.

Bunun yanında; değerlendirme esnasında menşe ülke bilgisi yetersiz olması veya işlemlerin bu süre içerisinde bitirilememesi halinde, başvuranın talebi normal prosedüre göre değerlendirilecektir.

Yapılan değerlendirme sonucu hızlandırılmış usule tabi başvuru sahiplerinin, 1951 Cenevre Sözleşmesinde belirtilen, mülteci kriterine uygun şartlar taşımadığına kanaat getirilmesi halinde, Olumsuz karara itiraz yoksa yabancı için yurt dışı işlemleri yapılacaktır.

Olumsuz karara itiraz olursa; başvuru sahibi yurt dışı edilmeyecek ve hazırlanan evraklar kişisel dosyasıyla birlikte tebliğ tarihinden sonra İçişleri Bakanlığına gönderilecek ve durumu Bakanlıkça

değerlendirilecektir. İçişleri Bakanlığınca da durumu olumsuz değerlendirilen başvuru sahiplerine kararın yanında bu karara karşı İdare Mahkemelerine itiraz edebileceği de tebliğ edilecektir

3.2. Mülteci/Sığınmacı Statüsü Dışındaki Yabancılara İlişkin Düzenlemeler

3.2.1. Türk Soylu Yabancıların Salt Yerleşmeye Yönelik Göç İşlemleri

Türkiye'ye göçmen olarak kabul edilecek Türk soylu yabancılar hakkındaki işlemler 2510 sayılı İskan Kanunu ve bu kanuna ek olarak çıkarılan 3657, 2848 , 5682 , 1306 sayılı Kanunlar , 2/1777 sayılı İskan Muafiyetleri Nizamnamesi, Bakanlar Kurulu kararları ve genelgeler çerçevesinde yürütülmektedir.

2510 sayılı İskan Kanununda, bir zorunluluk nedeniyle geçici olarak Türkiye'de oturmak için sığınan yabancılardan Türk soylu olanların Türkiye'ye göçmen olarak kabul edilmelerinin usul ve şartlarını belirlenmiştir. Söz konusu Kanunun 4 üncü maddesi çerçevesinde Türkiye'ye gelen yabancıların göçmen olarak kabul edilebilmeleri için, Türkiye'de yerleşmek niyetlerinin bulunması koşulu yanında, Türk kültürüne bağlı olma koşulu da aranmaktadır.

Mevcut yasal düzenlemelere göre, göç ve göçmen konusu "Türk soyundan olup, Türk kültürüne bağlı kişi veya kişilerin yerleşmek amacıyla Türkiye'ye gelmesi" olayıdır.

3.2.2. Türkiye'ye Giriş İşlemleri

3.2.2.1. Vize Türleri ve İşlemleri

Yabancıların, Türkiye'ye girebilmeleri için taşımak zorunda oldukları pasaport veya yerine geçen belgelerinde giriş vizelerinin de bulunması zorunludur.

Vize, kural olarak, yabancıların uyruğunda olduğu veya daimî ikametgâhının bulunduğu ülkedeki Türk konsolosluklarına başvuruda bulunularak alınır.

İstisnalar dışında, Türkiye'ye giriş vizeye tâbidir. Buna göre vizeye tâbi ülke vatandaşları Türkiye'ye gelmeden önce Türkiye'nin dış temsilciliklerine müracaatta bulunarak vize almaları ve pasaportlarına kaydettirmeleri zorunludur.

Bazı ülkeler için bu vizeler girişte hudut kapılarında bandrol vize şeklinde verilebilmektedir. Diğer taraftan, bazı ülkelerin vatandaşları da vize muafiyet anlaşmaları uyarınca Türkiye'ye belli sürelerle vizesiz olarak gelebilmektedirler.

GİRİŞ VİZESİ

TÜRKİYE SINIRLARINDAN İÇERİYE GİREBİLMEK AMACIYLA VERİLİR VE İKAMET SÜRESİNE İLİŞKİN BİR KAYIT BULUNMADIĞI TAKDİRDE, VİZENİN YABANCIYA SAĞLADIĞI İKAMET SÜRESİ, YABANCILARIN İKAMET VE SEYAHATLERİNE DAİR MEVZUAT HÜKÜMLERİNE GÖRE BELİRLENİR.

Tek giriş, müteaddit giriş, transit geçiş şeklinde türleri bulunmaktadır.

Meşruhatlı (açıklamalı) Vizeler

Bu tür vizeler de giriş vizesi olmakla birlikte açıklamalı vizeler olmaları ve yabancıların geliş amacını belirtmesi açısından diğerlerinden ayrılırlar.

3.2.2.2. Vize Vermeğe Yetkili Makamlar

Yabancıların diplomatik pasaportlarıyla, bu Kanunda Türk vatandaşları için öngörülen hususî ve servis damgalı pasaportlara karşılık gelen pasaportlara vize vermeye yetkili makamlar şunlardır;

- Dışişleri Bakanlığı
- Acil hallerde, vilâyetler ve yabancı ülkelerdeki Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçilikleri veya bunların buldukları yerlerdeki konsolosluklar

UMUMA MAHSUS PASAPORTLARA VİZE VERMEYE YETKİLİ MAKAMLAR İSE;

- **VALİLİKLER VEYA ONLARIN İZİNİ İLE EMNİYET MÜDÜRLÜKLERİ VE KAYMAKAMLARLA YURT DIŞINDA TÜRKİYE CUMHURİYETİ KONSOLOSLUKLARIDIR.**

3.2.2.3. Vize Muafiyeti

İkili veya çok taraflı anlaşmalarla, Türkiye'ye girişlerinde vizeden muaf tutulan ülke vatandaşları,

vizesiz olarak Türkiye'ye giriş yapabilmektedirler.

Pasaport Kanununun 6ncı maddesinde, ülkeye girişte vize istenmeyecek durumlara ilişkin hükümler yer almaktadır. Buna göre; "Başka ülkelere gitmek üzere veya sırf turizm veya tenezzüh (gezinti) maksadı ile münferiden (tek) veya müşterek(ortak) pasaportlarla seyahat eden yabancılar vizesiz olarak Türk liman ve hava istasyonları şehirlerine mahallî emniyet makamlarının izni ile gezebilirler ve oralarda gecelebilirler."

Hava yolu ile Türkiye'den, Türk havalimanından ayrılmaya lüzum kalmayacak şekilde transit geçecek yabancılar için vize mecburiyeti yoktur.

Bir uçakla gelerek diğer bir uçağa aktarma olacak yolcuların geldikleri uçağın varışı ile gidecekleri ilk uçağın hareketi arasındaki zaman zarfında vizesiz olarak havalimanı şehrine çıkmalarına müsaade edilebilir.

3.2.2.4. Giriş İçin Zorunlu Şartlar

Yabancıların Türkiye'ye girişleriyle ilgili usul ve esaslar genel olarak 5682 sayılı Pasaport Kanunu ve 5683 sayılı Yabancılar Kanununda düzenlenmiştir. Bir yabancının Türkiye'ye giriş yapabilmesi için yerine getirmesi gereken asgarî şartlar şunlardır:

- Usulüne uygun muteber pasaport veya pasaport yerine geçerli bir belge taşımak,
- Vize
- Yurda giriş işlemini, yolcu giriş-çıkışları için belirlenmiş hudut kapılarından yapmak,

Pasaport Yerine Geçerli Belgeler

- Seyahat Belgesi
- Pasavan
- İdarî Mektup
- Gemi Adamı Cüzdanı
- Göçmen Vesikaları
- Hudut Vesikası
- Uçak Mürettebatı Belgesi
- Demiryolu Personeli Kimlik Belgesi
- Pasaport Yerine Kullanılmak Suretiyle Ülkeye Girişi Sağlayan Kimlik Kartları ve Diğer Belgeler

Kanunlar ve milletlerarası anlaşmalarla tespit edilenlerden başka, Türk vatandaşları ile yabancılar için, ne gibi belgelerin pasaport yerine geçerli kabul edileceği hususunda İçişleri ve Dışişleri Bakanlıkları müştereken karar almaya yetkilidir.

3.2.2.5. TÜRKİYE'YE GİRMESİNE İZİN VERİLMİYEN YABANCILAR

- Serseriler ve dilenciler,
- Delilikle veya bulaşıcı hastalıkla malul olanlar (*Bu gibilerden umumî sıhhati, asayişini tehlikeye sokmayacak halde olup kendi vasıtaları ile veya kanunî veli veya vasilerinin maddî himayeleri altında olarak tedavi veya hava değiştirme için gelenler bu hükümden istisna edilebilirler*),
- Türkiye Cumhuriyetinin taraf bulunduğu, mücrimlerin iadesine müteallik anlaşma veya antlaşmalarla iadeye esas olarak kabul edilen suçlardan birinden sanık veya hükümlü bulunanlar,
- Türkiye'den sınır dışı edilmiş olup da avdetine (*dönüşüne*) müsaade edilmemiş bulunanlar,
- Türkiye Cumhuriyeti'nin emniyetini ve umumî nizamını bozmak isteyenlere ve bozanlara iştirak veya yardım etmek maksadı ile geldikleri sezilenler,
- Fahişeler ve kadınları fuşşa sevk ederek geçinmeyi meslek edinenlerle beyaz kadın ticareti yapanlar ve her nevi kaçakçılar,
- Türkiye'de kalacaklarını beyan ettikleri müddetçe yaşamlarına ve tekrar gitmelerine yetiyecek paraları bulunmayıp Türkiye'de kendilerini himaye edecek kimseleri bulunduğunu veya Türkiye'de yabancılar men edilmemiş (*yasaklanmamış*) işlerden birini tutacaklarını ispat edemeyenler,

Türkiye'ye sokulmazlar.

3.2.3. İkamet İzinleri

Yabancıların İkamet hakkı hem uluslararası sözleşmelerde hem de iç hukuk metinlerinde yer alır. Buna göre, yasal olarak Türkiye'ye giriş yapan yabancılar hangi ülke vatandaşı olduklarına bakılmaksızın, vize muafiyet süresi veya hamili oldukları vize etiketlerinde ikamet izni olarak belirtilen sürenin en az 90 gün olması kaydıyla Türkiye'de 90 güne kadar ikamet tezkeresi almadan kalabilmektedirler.

3.2.3.1.YABANCILARA MAHSUS İKAMET TEZKERESİ

Türk yabancılar mevzuatında "vize uzatımı" uygulaması bulunmamaktadır. Bunun için vize süresinin sonunda ikamet tezkeresi alınır.

3.2.3.2. İKAMET TEZKERELERİNİN SÜRESİ VE YENİLENMESİ

Yabancılar verilecek ikamet tezkerelerinin süresi, mevzuatın ve yabancı devletlerle akdedilmiş bulunan anlaşmaların hükümleri dairesinde ve mümkün mertebe *müracaat sahibinin talebi dikkate alınmak* suretiyle tespit edilmektedir.

İkamet tezkerelerinin süresi beş seneliktir. Karşılıklılık ilkesi uyarınca bu süre Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığı tarafından, daha uzun veya daha kısa olarak tespit edilebilir.

3.2.3.3. İKAMET TEZKERELERİNİN GÖREVLİLERE İBRAZ ZORUNLULUĞU

Yabancılar, hüviyet varakasını (*kâğıdını, belgesini*), ikamet tezkerelerini veya pasaport ve kontrol fişlerini her istenışte polis veya jandarmaya göstermekle yükümlüdürler (5683 sayılı Yabancılar Kanunu md.18).

3.2.3.4.TÜRKİYE'DE İKAMET TEZKERESİ ALMADAN KALABİLECEK YABANCILAR VE SÜRELERİ

5683 sayılı Kanun, ilk etapta, bir aydan fazla Türkiye'de kalacak yabancıların ikamet tezkeresi almaları gerektiği hususunu ön plâna çıkarmış ise de, daha sonraki maddelerde bu hükümden istisna tutulan yabancıları ve ne kadar süre ile ikamet tezkeresi almaksızın kalabileceklerini belirtmiştir.

Bu yabancılar şunlardır:

- Vizeye tâbi olup da en az üç ay ikamet süreli vize ile yurda gelen yabancılar üç ay,
- Vizelerindeki ikamet süresi üç aydan az ise bu sürenin sonuna kadar,
- Vize muafiyet anlaşmasından istifade ile gelen yabancılar, söz konusu anlaşmanın bahsettiği muafiyet süresince,
- Millî veya milletlerarası tarih-kültür ve güzel sanatlar, şenlikler, festivaller, spor müsabakaları münasebetiyle veya Bakanlar Kurulunca tayin olacak yerlere ziyaret, tedavi veya hava değiştirme maksadı ile "*Turistik damgalı*" giriş vizeleri ile gelen yabancılar, vizelerinde ikamet bakımından sınırlama getiren bir şerh (*açıklama*) yoksa dört ay,
- Seyahat maksadı ile veya yukarıdaki fıkrada yazılı maksatlarla Türkiye'ye müşterek pasaportlarla gelen yabancılar iki ay,
- Triptik vesikaları ile Milletlerarası Turizm ve Otomobil Birliği'nin gümrüklerinden giriş karneleriyle gelen yabancı seyyahlar dört ay,
- Kuzey Atlantik Anlaşmasına (*NATO*) taraf devletler kuvvet mensupları görevleri süresince,
- Türkiye'de bulunan yabancı diplomatik misyon mensupları görevleri süresince,
- Uluslararası kuruluşların (BM, v.b) Türkiye'de görev yapan personeli görevleri süresince.

3.2.3.5.Türkiye'de İkamet Tezkeresi Verilmeyecek Yabancılar

- İş tutmak amacı ile gelip de kanunlarla Türk vatandaşlarına tahsis edilmiş bir işi yapmak isteyenlere,
- Türk kanun veya örf ve adeti veya siyâsî icabat (*gereklilikler*) ile telif edilemeyecek (*uzlaştırılmayacak*) durumda olan veya faaliyette bulunanlara,
- Türkiye'de kalmak istediği müddet zarfında yaşamak için gerekli maddî imkânları meşru (*yaşanın ve kamu vicdanının doğru bulunduğu*) bir şekilde temin edemeyeceği sabit olanlara,
- Türkiye'ye girmesi yasak olup da her nasılsa girmiş bulunanlara,
- Türkiye'de oturduğu müddet içinde huzur ve asayişli ihlâl edenlere, ikamet tezkeresi verilmez.

3.2.3.6.VİZE SÜRESİNİ GEÇİREN VEYA İKAMET SÜRESİ BİTTİĞİ HALDE UZATMAYAN/YENİLETMEYEN YABANCILARIN DURUMU

Kanunun öngördüğü süre içerisinde ikamet tezkeresi alınmaması veya önceden alınmış ikamet tezkeresi varsa süresinin uzatılmaması adlı bir kovuşturmayı gerekli kılan bir eylem değildir.

İkamet tezkeresinin alınmaması veya süresinin uzatılmaması, aşılın sürenin kapsadığı tarife itibariyle hesaplanacak harcın tahsilini engellemez. Bu suretle hesaplanan harç, ceza ve gecikme faizi uygulanmaksızın bir kat fazlası ile tahsil edilir.

Para cezasının yanında, ülkeye tekrar girişleriyle ilgili olarak bir takım sınırlandırmalar da getirilebilmektedir. Bu tür sınırlamalar geçici olup, öngörülen sürenin sonunda giriş yasağı programatik olarak kayıtlardan düşmektedir.

3.2.3.7.Yabancı Öğrencilerin İkamet İzni İşlemleri

Yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenim görmek üzere Türkiye'ye gelipleri, öğretim kurumlarına kabulleri, ilgili kurum ve kuruluşların bu alandaki görevleri ve yabancı uyruklu öğrencilerin yükümlülükleri ile ilgili esaslar, *Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun ve Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmelik* de yer almaktadır.

Yabancı öğrenciler, Türkiye'nin dış temsilciliklerine vize müracaatı sırasında sınav sonuçlarına ilişkin belgelerini, istenilecek diğer belgelerle birlikte ibraz ettikleri takdirde, öğrenim vizesi talepleri mümkün olan en kısa sürede karşılanır.

Türkiye'de bulunan yabancılar bir yüksek öğretim kurumuna yerleştirildiklerinde ise, buna ilişkin belgelerini emniyet makamlarına ibraz ederek ikamet tezkeresi alabilmektedirler. Bunlardan ilk etapta okul kaydı zorunluluğu aranmaz. Ancak, ikamet tezkeresi verildikten sonra okula kaydını yaptırmamış olanların ikamet tezkereleri, amacı dışında kullanmaması için derhal iptal edilir.

Yabancı öğrencilerin ikamet tezkerelerinin uzatılması işlemleri sırasında, öncelikle okullarında kayıtlarının yenilendiğini gösteren belgelerini ibraz etmeleri istenir. Öğrenciliğini belgeleyemeyenlerin ikamet tezkereleri uzatılmaz.

Yüksek öğretim dışındaki okullarda öğrenim görecekt yabancıların, okullara mevzuat çerçevesinde kayıtları yapıldığında, öğrenim amaçlı ikamet tezkereleri öğrenim vizesi şartı aranmaksızın verilir.

Bu uygulama, Türkiye'de "sığınma talebi tetkik edilen", "sığınmacı olarak kabul edilmiş olan", "iltica talebi tetkik edilen" veya "mülteci statüsü kazanmış olan" yabancılar için de geçerlidir.

YABANCI UYUKLU ÖĞRENCİLERİN ÇALIŞMA YASAĞI VE İSTİSNASI

Yabancı uyruklu öğrenciler, öğrenimleri süresince gelir getiren herhangi bir işte çalışamazlar. Ancak, lisansüstü öğrenim gören öğrenciler, araştırma yaptıkları yükseköğretim kurumlarında ücret karşılığı çalıştırılabilirler.

3.2.3.8.Aile Birleşimi Amacıyla Verilen İkamet İzinleri

Türk vatandaşı erkek veya bayanla evli olan yabancılarla evlilikleri aile birliği içerisinde devam ettiği sürece uzun süreli ikamet izni verilmektedir.

Ancak evliliğin aile birliğinden ziyade göstermelik olarak yapıldığının belirlenmesi durumunda, evlilik gerekçesiyle ikamet izni verilmez.

Bu evliliklerde, yabancı kadının vatandaşlığa geçme konusunda yapılan yeni düzenleme 3 Haziran 2003 tarihinde yasallaşmıştır.

Buna göre, üç yıl aile birliği içinde kalma şartı, evlilik gerekçesiyle Türk vatandaşlığına geçilebilmesinin ön koşulu haline gelmiştir

Boşanma ve ölüm gibi sebeplerle evliliğin sona ermesi durumunda ise, ikamet izni talebinde bulunmaları halinde de ikametlerine izin verilmeye devam edilir.

Anne veya babası Türk Vatandaşı veya yabancı olan 18 yaşından küçük çocuklara anne veya babaya bağlı olarak uzun süreli ikamet izni verilir.

3.2.4.Yabancıların Türkiye'de Her Türlü İlmî Araştırma, İnceleme Yapma, Film Çekme Hakkı Ve Bu

İşlemlere İlişkin Esaslar

Türkiye’de; karada, havada, denizaltında, akarsu ve göllerde arkeolojik, tarihî, jeolojik, sosyolojik ve tâbiata ait konularda yapılmak istenen inceleme, ilmî araştırma ve arkeolojik kazılar, bu konularda ses bandı, video ve film çekimleri için önceden izin alınması gerekmektedir.

Arkeolojik kazı ve yüzey araştırmaları için yurt dışında Türkiye’nin dış temsilciliklerine, yurt içinde kendi büyükelçiliği kanalı ile Türk Dışişleri Bakanlığına başvuru yapma usulünde bir değişiklik söz konusu değildir.

Bunun dışındaki çalışmalar için ise, izin alma süreci basitleştirilmiş; çalışmanın yapılacağı mahaldeki birime veya bu birimin bağlı olduğu idareye başvuruda bulunabilme hakkı getirilmiştir.

3.2.5. Sınır Dışı İşlemleri

Türk hukukunda Sınır Dışı Kararı alma yetkisi genel olarak İçişleri Bakanlığına aittir. Buna göre; 5683 sayılı Yabancılar Kanununun 19’uncu maddesinde “*İçişleri Bakanlığınca memlekette kalması umumî güvenliğe, siyasî veya idarî icaplara aykırı sayılan yabancılar verilecek muayyen müddet zarfında Türkiye’den çıkmağa davet olunur. Bu müddetin sonunda Türkiye’yi terk etmeyenler sınır dışı edilebilirler*” hükmü yer almaktadır.

Sınır dışı etme nedenlerinden “umumî güvenlik” ve “umumî nizam” kavramları, önleyici kolluk yetkisinin genel koşulu ve öğeleri olmak itibarıyla, doktrinde ve mahkeme içtihatlarında az çok belirlenmiş sayılabilir. Buna karşılık, “siyasî ve idarî icaplar” deyimini, içeriği ve sınırları bilinen hukuk kavramları değildir. Onun için, idarenin sınır dışı etme işleminin sebep unsuru yönünden takdir yetkisi bir hayli geniştir.

Kanundaki *muayyen müddet*, yabancıнын bulunduğu yer, yabancıнын sağlığı, çıkış için ulaşım imkânları gibi durumlar göz önünde bulundurularak idare tarafından takdir edilmektedir.

3.2.5.1. Sınır Dışı Etmeye Yetkili Makamlar

5683 sayılı Yabancılar Kanununun 19 uncu maddesi sınır dışı etme kararını alma konusunda İçişleri Bakanlığını yetkili kılmıştır.

Önce sınır dışı edilecek kişi yurdu terk etmeye davet edilmekte, verilen süre içerisinde kendiliğinden terk etmediği takdirde idare tarafından sınır dışı edilmektedir.

Ancak, memleketin umumî güvenlik ve nizamı noktasından derhal çıkarılması lazım gelen yabancıların İçişleri Bakanlığınca sorulmadan sınır dışı edilmeleri için, Bakanlık, sınır ve sahil valiliklerine yetki verebilmektedir.

Öte yandan, TCK ’nın 59uncu ve Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 18 inci maddesine göre bazı durumlarda mahkemelerce de sınır dışı kararı verilebilmektedir.

3.2.5.2. HAKLARINDA SINIR DIŞI KARARI ALINAN ANCAK ÇEŞİTLİ NEDENLERLE SINIR DIŞI EDİLEMEYENLER

Memleket dışına çıkartılmalarına karar verilip de pasaport tedarik edemediklerinden veya başka sebeplerden dolayı Türkiye’yi terk etmeyenler, İçişleri Bakanlığının göstereceği yerde oturmağa mecburdurlar.

Sınır dışı edilenlerin masrafları kendilerine aittir. Bu masrafları ödemekten aciz olanların sevkleri devletçe sağlanır .

3.2.5.3. SINIR DIŞI KARARINA İTİRAZ (İDARİ YARGI YOLUNA BAŞVURMA)

İdarî boyutu itibarıyla sınır dışı işlemi, Anayasanın “*İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır*” (125/1) hükmüne tâbi olduğundan, yabancı uyruklu kişilerin, haklarındaki sınır dışı kararını idarî yargıda itiraz etmeleri mümkündür.

Sınır dışı kararından sonra, sınır dışı edilecek kişiye zaman tanınması konusu, 5683 sayılı Yabancılar Kanununun 19 uncu maddesinde yer almaktadır. “... *Türkiye’den çıkmaya davet olunur*” ifadesinden, yabancıнын bu davet ile tanınan süre içerisinde itiraz etmesine de imkân sağlanmıştır.

3.2.6. Yakın Zamanda Gerçekleştirilen Yasal Düzenlemeler

3.2.6.1. Çalışma İzinleri

AB Müktesebatına uygun olarak hazırlanan Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında 27.02.2003 tarih ve 4817 sayılı Kanun, 6 Eylül 2003 tarihinde Yönetmelikle birlikte yürürlüğe girmiştir.

Kanunun en temel amaçları arasında, İstihdam piyasasının gözetilmesi, işlemlerin tek elden yürütülmesi, denetimin etkin hale getirilerek kaçak istihdamın önlenmesi öne çıkan hususlardır.

3.2.6.2. Yabancılar Yasa Tasarısı Çalışmaları

Müktesebatın taranması sonucunda hazırlanmış olan Yabancılar Yasa Tasarısında kurum içi çalışmalar son aşamaya gelmiş bulunmaktadır. Ulusal Programda öngörüldüğü üzere 2005 yılının ikinci yarısında yasalaşması beklenmektedir.

3.2.7. Yasadışı Göçle Mücadeleye İlişkin Gelişmeler

Bu Alandaki Çalışmaların İstatistiksel Boyutu

Türkiye, yasadışı göçe karşı gerek ulusal düzeyde etkin tedbirler alarak, gerekse bu alanda uluslararası düzeyde sorunların tespiti, bilgi alış-verişi, ortak mücadele ve işbirliği şeklindeki çalışmaların çoğuna aktif katılarak bu konudaki kesin tavrını ortaya koymakta, Türkiye üzerinden yasadışı göçü önlemek ve Türkiye’de illegal bulunan yabancıları ülkeden çıkarmak için etkin mücadele etmektedir.

Özellikle, 2000 ve 2001 yılında Türkiye, güvenlik güçlerinin kararlı tutumunun sonucunda, göçmen kaçakçılarının geçiş yolları güney rotasına (Irak-Suriye-Lübnan), ayrıca kuzey rotasına (İran-Kafkaslar-Ukrayna) doğru kaymıştır. Bunun yanı sıra, yasadışı göçmen taşıyan gemilerin de güzergahlarında değişiklik olmuş, son dönemde yoğunlukla Afrika ülkelerinden İtalya ve Fransa’ya, ayrıca Sri Lanka, Hindistan tarafından gelen gemiler de, Süveyş Kanalını takip ederek, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Yunanistan ve İtalya yolunu tercih etmeye başlamışlardır.

Türkiye’ye yasadışı yollarla giriş-çıkış yapmaya çalışırken veya Türkiye’de yasadışı konumda iken 1995 yılında 11362, 1996 yılında 18804, 1997 yılında 28439, 1998 yılında 29426, 1999 yılında 47529, 2000 yılında 94514, 2001 yılında 92362, 2002 yılında 82825, 2003 yılında 56219 ve 2004 yılında 50529 olmak üzere toplam 512009 yasadışı göçmen yakalanmıştır.

Bu alanda yapılan çalışmalar sonucunda, göçmen kaçakçılığı organizasyonları üzerindeki operasyonlar yoğunlaştırılmıştır. 1998 yılında 98 organizatör yakalanmışken, bu sayı 2000 yılında 850’ye yükselmiş, 2001 tarihi itibarıyla 1155’e ulaşmış, 2002 yılında, 1157 yasadışı göçmen kaçakçısı (1998-2002 genel toplam: 3895 kişi) yakalanmıştır. 2003 yılında 937, 2004 yılında ise bu güne kadar 520 yasadışı göçmen kaçakçısı kolluk kuvvetlerince yakalanmış ve haklarında adli işlem yapılmıştır.

Türkiye’ye hudut kapılarımızdan giriş yapmak isteyen, ancak yasadışı göçe karışacağından şüphe duyulan ya da sahte belgelerle giriş yapmak isteyen yabancılar Türkiye’ye alınmayarak geri çevrilmiştir. Personele verilen sahtecilik eğitimlerinin katkısıyla, 1999 yılında 6069 yabancı geri çevrilmişken, 2000 yılında 24504, 2001 yılında 15208, 2002 yılında 11.084 yabancı Türkiye’ye girişi engellenmiş, bu sayı 2003 itibarıyla 9.362, 2004 yılında ise 7888 (1999-2004: 74.700) olarak belirlenmiştir.

Deniz yolu ile gerçekleştirilen yasadışı göçmen kaçakçılığının önlenmesi için yapılan çalışmalar alınan önlemlerle birlikte ivme kazanmış, bu çerçevede, Türkiye’den Avrupa Ülkelerine gittiği iddia edilen gemilerin sayısı 2000 yılında 19 iken, bu sayı 2001 yılında 17, 2002 yılında 2 ve 2003 yılında ise 1 olarak bildirilmiştir.

Buna karşılık 2003 yılında ise Türkiye’den çıkış hazırlığında olan 20 gemi/tekne durdurulmuş, bu gemilerin/teknelerin içinde ya da karada hazır vaziyette yurtdışına çıkma hazırlığındaki toplam 1529 yasadışı göçmen ve bu kişileri organize eden 29 göçmen kaçakçısı yakalanmıştır.

Türkiye’den Avrupa’ya yönelik transit göç ağırlıkla Ege ve Akdeniz’den kaçak gemi ve tekne çıkışlarıyla gerçekleşmekteydi. Sahil Güvenlik birimlerimize bağlı helikopterler ve yine İzmir, Antalya ve Muğla’da konuşlandırılmış bulunan Polis helikopterleri tarafından Sahil Güvenlik birimleriyle koordineli olarak bu trafiğe karşı başlatılan sahil kontrolleri ve havadan önleme faaliyetleri sonucunda, deniz yoluyla gerçekleştirilen yasadışı göç büyük ölçüde önlenmiştir.

Mevzuata Alanında Sağlanan Gelişmeler

Yabancıların Türkiye’de çalışmaları ve Türk Vatandaşlık Yasasında yapılan değişikliklere ek olarak; 12 Aralık 2000 tarihinde Palermo’da imzalanan Sınır Aşan Organize Suçlarla Mücadele Sözleşmesi ile göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti konularını düzenleyen iki adet Protokole, Türkiye de 13 Aralık 2000 tarihinde imza atmış ve söz konusu sözleşme, protokolleriyle birlikte TBMM’nde kabul edilerek 18.03.2003 tarih ve 25052 sayılı Resmi Gazete’de metinleri ile birlikte yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Buna göre, insan ticaretinde olduğu gibi, TCK 201/a Maddesi ile yapılan düzenleme 9 Ağustos 2002 günü 4771 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak daha önceden yürürlüğe girmiştir. Bu maddeye göre, göçmen kaçakçılığı yapan kişiye 2-5 yıl hapis, ağırlaştırıcı şartlarda 4-10 yıl hapis ve en az 1 milyar TL. para cezası ve kullanılan araçların müsaderesi ile paravan şirketlerin ekonomik faaliyetlerinin askıya alınması öngörülmüştür. 2005 nisan ayında yürürlüğe girecek yeni Türk Ceza Kanununda da konuya ilişkin düzenlemeler yer almıştır.

2003 yılında 403 Sayılı Vatandaşlık Kanununda yapılan değişiklikle, evlilik yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmak suretiyle ülkede kalmaya yönelik sahte evliliklerin önüne geçilerek, insan kaçakçılarının ve insan tacirlerinin kullandıkları bir yöntem ortadan kaldırmıştır.

Yine 2003 yılında yürürlüğe giren 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun, buna ilişkin uygulama yönetmeliği ve yayınlanan genelgeler ile yabancıların kaçak çalışmalarının ve düşük ücretle istihdamının önüne geçilmiş, çalışma amaçlı göçün yasal olarak kontrol ve düzenlenmesi imkanı getirilmiştir.

Geri Kabul Anlaşmaları Akdedilmesine Yönelik Çalışmalar

Türkiye, yasadışı göç bağlamında, geri kabul, sınır dışı vb. uygulamalara ilişkin AB Müktesebatına uygun düzenlemeleri orta vadede uygulamaya koyacaktır. Türkiye öncelikle kaynak ülkelerle, daha sonra aşamalı olarak transit ve hedef ülkelerle geri kabul anlaşması imzalanması politikasını takip etmekte ve 2001 ve 2002 yılı içinde çeşitli ülkelere yaptığı geri kabul anlaşması tekliflerinin sonuçlanmasını beklemektedir.

Bu kapsamda öncelikle, Türkiye’nin batı ve doğu sınırındaki komşu ülkeler ve diğer kaynak konumundaki ülkelerle geri kabul anlaşmaları yapılması hedeflenmektedir

Türk vatandaşlarının geri kabulünde Türkiye oldukça pratik bir uygulama yürütmekte, ayrıca ICAO Sözleşmesi gereğince, Türkiye’den giden yasadışı göçmenlerin geldiği uçakla ya da bir sonraki uçakla geri gönderilmesi halinde Türkiye’ye kabul edilmektedir.

Türkiye’nin yasadışı göçmenlerin geri kabulüne ilişkin imzaladığı anlaşma ve protokoller ile görüşmelere ilişkin bilgiler aşağıda belirtilmiştir:

Yunanistan: 20.01.2000 tarihinde Türkiye ile Yunanistan arasında "Suçla Özellikle Terörizm, Örgütlü Suçlar, Yasadışı Uyuşturucu Madde Ticareti ve Yasadışı Göçle Mücadelede İşbirliği Anlaşması" imzalanmış ve 17.08.2001 tarihinde yürürlüğe girmiş, 08.11.2001 tarihinde ise söz konusu anlaşmanın yasadışı göçmenlerin geri kabullerine ilişkin 8 inci maddesini uygulamak üzere "Yasadışı Göçmenlerin Geri Kabulüne İlişkin Protokol" imzalanarak, 2002 yılı başından itibaren uygulanmaya başlamıştır. Protokol Bakanlar Kurulu'nun 12.03.2002 tarih ve 2002/3914 sayılı kararı ile onaylanarak 24/04/2002 tarih ve 24735 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış, Ağustos ayı başında da Yunan Parlamentosunca onaylanmıştır.

SURİYE; 10.09.2001 TARİHİNDE SURİYE İLE YASADIŞI GÖÇMENLERİN GERİ KABULÜNE İLİŞKİN BİR ANLAŞMA İMZALANMIŞTIR.SÖZ KONUSU ANLAŞMA 17.06.2003 TARİH VE 4901 SAYILI KANUNLA ONAYLANARAK 24.06.2003 TARİH VE 25148 SAYILI RESMÎ GAZETEDE YAYIMLANARAK YÜRÜRLÜĞE GİRMİŞTİR.

Kırgızistan; 06.05.2003 tarihinde yalnızca her iki ülkenin vatandaşlarını kapsayan bir geri kabul anlaşması imzalanmıştır.Söz konusu anlaşma 12.02.2004 tarih ve 5097 sayılı kanunla onaylanarak 17.02.2004 tarih ve 25376 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Romanya; 19.01.2004 tarihinde yasadışı göçmenlerin geri kabulüne ilişkin bir anlaşma imzalanmıştır.

Bununla birlikte; Rusya Federasyonu, Özbekistan, Belarus, Macaristan, Makedonya, Ukrayna, Lübnan, Mısır, Libya ve İnan ile müzakereler sürdürölmektedir.

Ayrıca, Pakistan, Bangladeş, Hindistan, Çin Halk Cumhuriyeti, Tunus, Moğolistan, İsrail, Gürcistan, Etiyopya, Sudan, Cezayir, Fas, Nijerya ve Kazakistan'a da geri kabul anlaşmaları teklif edilmiştir.

3.2.8. İnsan Ticareti İle Mücadelede Atılan Adımlar

12 Aralık 2000 tarihinde Palermo'da imzalanan Sınır aşan Organize Suçlarla Mücadele Sözleşmesi ile göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti konularını düzenleyen iki adet Protokole, Türkiye de 13 Aralık 2000 tarihinde imza atmış ve söz konusu sözleşme, protokolleriyle birlikte TBMM'nde kabul edilerek 19.03.2003 tarih ve 25052 sayılı Resmi Gazetede metinleri ile birlikte yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

403 sayılı Türk Vatandaşlık Kanununda Değişiklik; Anlaşmalı evliliklerin önüne geçmek amacıyla hazırlanan ve 403 sayılı TVK'da değişiklik yapılmasını öngören ve 3 Haziran 2003 tarih ve 25127 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren yeni düzenleme ile; Türk vatandaşları ile evlenen yabancıların, evliliğin tescil tarihinden 3 yıl geçtikten sonra vatandaşlığa alınma prosedürünün başlayabileceği, Yönetmelikle belirlenen "evlilik birliği ile bağdaşmayacak işte çalışmamak, aynı çatı altında yaşamak, başka kişilerle yaşamamak, insan ticareti ile ilgisi ve bağlantısı bulunmamak" gibi şartları taşıdıkları yaptırılan tahkikat ile tespit edilenler vatandaşlığa alınmaktadır.

Kaçak çalışmanın önüne geçmek amacıyla 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkındaki Kanun, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanmış ve TBMM tarafından onaylanarak 6 Mart 2003 tarihli resmi gazetede yayınlanmıştır. Yasanın uygulanmasını sağlayacak olan yönetmelik 6 Eylül 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

TCK'nin İnsan Ticaretine İlişkin Maddesi; 03.08.2002 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilen, 09 Ağustos 2002 tarih ve 24841 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren, "Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 4771 Sayılı Kanun"un TCK'nin göçmen kaçakçılığı konusundaki 201.maddesinde değişiklik yapılmasını öngören 2/b maddesi ile insan ticareti suçu tanımlanarak, bu suçu işleyenlere 5 yıldan 10 yıla kadar ağır hapis öngörölmüş, suçun örgütlü olarak işlenmesi durumunda faillere verilecek cezanın bir kat artırılması hükmüne bağlanmıştır.

11 Aralık 2002 tarihinde Tiran'da düzenlenen, Türkiye'nin de katıldığı İstikrar Paketi Görev Gücü'nün Bakanlar 3. Toplantısı sonunda imza altına alınan bildirme ile; insan ticareti sorununun ağırlıkla yaşandığı Güney Doğu Avrupa ve Balkan ülkelerinde, "insan ticaretine maruz kalan kişilerin statülerinin yasallaştırılması ve insan ticareti mağdurlarının şahitlik etmek istemesi halinde, gerekli yardımın sağlanması ve işlemleri tamamlanıncaya kadar kendilerine geçici ikamet izni düzenlenmesi" hususları taahhüt edilmiştir.

Karşılaşılan olaylarda, fuhuş suçuna karışan şahısların ve suçun baskı ve zorlama nitelikleri göz önünde bulundurularak, insan ticareti mağdurlarının tespit edilmeleri, ilgili mevzuatın İl Emniyet Müdürlükleri, Jandarma Komutanlıkları ve Sahil Güvenlik Komutanlıklarınca uygulanmasının sağlanması, mağdurlara olabildiğince sağlık yardımı ve ruhsal rehabilitasyon desteğinin sağlanması, bu kapsamda tespit edilen mağdurların Türkiye'den sınır dışı edilmeden, ilk aşamada istekli olmaları durumunda geçici ikametlerine izin verilmesi, bu suçu işleyen ve gerçek anlamda menfaat temin eden organize nitelikteki kişi ya da şebekelerin tespiti, yakalanması ve yürürlüğe giren yeni yasal düzenlemeler doğrultusunda haklarında yasal/idari işlem yapılması hususları bir genelge ile düzenlenmiştir.

Yapılan düzenlemelerle;

- İnsan Ticareti suçunun TCK 201/b kapsamında değerlendirilmesi hususu bir kez daha gündeme getirilerek, bu suçla mücadele ve mağdur konumundaki kadınlara yaklaşım hususlarını içeren İnsan Ticareti ile Mücadele Rehberi düzenlenmiştir.
- İnsan ticareti mağdurlarının Türkiye'den çıkışlarında çıkış işlemlerinin harçsız ve cezasız yapılarak haklarında süreli yurda giriş yasağı kararı alınmaması sağlanmıştır.

- Mağdurlarla birebir yapılacak tüm işlemlerde, sivil giyimli, bayan personelin görevlendirilmesi, soruşturma sırasında yüzleştirme, teşhis gibi işlemlere ihtiyaç duyulması durumunda, mağdurların tacirler veya bağlantılı kişilerle aynı ortamda bulundurulmaması amacıyla gerekli tedbirler alınmıştır.
- Çocuk mağdurlara ilişkin her türlü işlemde çocuğun çıkarı gözetilerek özel önlemler alınması düzenlenmiştir.
- 05.12.2003 tarih ve 2003/6565 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı doğrultusunda insan ticareti mağduru olduğu tespit edilen ve tedavi olması gereken şahısların, sağlık kuruluşlarına sevklerinin yapılarak ücretsiz tedavilerinin yaptırılması, düzenlenmiştir.
- Mağdurların tedavi ve rehabilite edilmelerinin gerçekleştirilmesi, suçun sanıklarına ilişkin yargılama süreci ve mağdurlara ikamet izni verilmesi konusundaki uluslar arası uygulamalar ve tavsiye kararları çerçevesinde insan ticareti mağduru olduğu tespit edilen yabancı uyruklu şahıslara daha uzun sürelerle ikamet izni verilmesi gerektiğinden, insan ticareti mağduru olduğu tespit edilen yabancı uyruklu şahıslara, talepleri halinde 6 aya kadar geçici ikamet izni verilmesi, sanıkların yargılanma ve mağdurların tedavi süreçleri takip edilerek ihtiyaç duyulması halinde ikamet izinlerinin aynı sürelerle uzatılması konularında ilgili personel eğitilmiştir.
- Mağdurların soruşturma süresince, gönüllü olarak ülkelerine güvenli dönüşlerinin veya başka bir vilayete sevklerinin sağlanacağı durumlarda teşhir edilmelerini engelleyici önlemlerin alınması, ülkelerine gönderilmeleri sırasında hudut kapılarındaki çıkış ve belge kontrol işlemlerinin, söz konusu şahıslar pasaport kontrol kabinlerine götürülmeden, belgeler üzerinden tamamlanması ve şahısların doğrudan uçağa götürülmesi sağlanmıştır.
- İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV) ile Genel Müdürlüğümüz arasında imzalanan protokol çerçevesinde, İstanbul'da faaliyete geçirilen insan ticareti mağdurlarına barınma imkanı sağlayacak olan sığınma evine mağdurların sevk işlemleri düzenlenmiştir.

3.2.8.1. İnsan ticaretiyle Mücadelede Uluslararası İşbirliğinin Tesisine Yönelik Çalışmalar

Türkiye, 43 ülke ile organize suçlar ve terörizmle mücadelede işbirliğini öngören 67 adet Güvenlik İşbirliği Anlaşması imzalamış bulunmaktadır. Bu anlaşmaların tamamında yasadışı göç ve insan ticaretiyle mücadelede işbirliği tesis edilmesine ilişkin hükümler bulunmaktadır.

Bu doğrultuda; söz konusu anlaşmaların ilgili hükümlerine işlerlik kazandırmak amacıyla Ukrayna, Gürcistan, Bulgaristan, Romanya, Moldavya, Rusya Federasyonu, Azerbaycan, Belarus ve Özbekistan'a işbirliği protokolleri teklif edilmiş, Belarus ile 28 Temmuz 2004 tarihinde İnsan Ticareti ve Yasadışı Göçle Mücadele Alanında İşbirliği Mutabakatı imzalanmış ve uygulamaya geçilmiştir.

3.2.8.2. Mağdur Koruma Çalışmaları

Mağdurların tedavi ve rehabilitasyonlarının gerçekleştirilmesi, suçun sanıklarına ilişkin yargılama süreci göz önünde bulundurularak, talepleri halinde ilk aşamada 6 aya kadar geçici ikamet izni verilmesi uygulaması sürdürülmektedir. Bu doğrultuda bu güne kadar toplam 25 yabancı uyruklu kadına ikamet izni verilmiştir.

İnsan ticareti ile mücadelede diğer bir önemli konu insan ticareti mağdurlarının korunması, rehabilite edilmesi, tıbbi ve psikolojik destek sağlanması ve barındırılmalarıdır. Bu konuda uluslararası alandaki model uygulamalara paralel olarak, İçişleri Bakanlığı birimlerinden Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığının insan ticareti ile mücadele bağlamında, Türkiye'de mağdurların korunmasına yönelik çalışmalarda bulunan sivil toplum örgütlerinden İKGV ile işbirliği protokolleri imzalanmış ve bu protokoller kapsamında, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı işbirliği ile insan ticareti mağdurları için İstanbul'da bir sığınma evi kurularak faaliyete geçirilmiştir.

Diğer yandan, ülkelerine dönmek isteyen insan ticareti mağdurlarının İKGV ile işbirliği halinde IOM yetkilileri ile temasa geçilerek, güvenli şekilde ülkelerine dönüşleri sağlanmaktadır. Bu doğrultuda bu yıl içinde toplam 51 mağdurun ülkelerine güvenli geri dönüşleri sağlanmıştır.

3.2.8.3. Kamuoyunun Bilinçlendirilmesi Amacıyla Kampanyaların Gerçekleştirilmesi

Türkiye Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğüne 2002 ve 2003 yıllarında "İnsan ticareti ile mücadele" konusunda BM Nüfus Fonu'nun katkılarıyla geniş katılımlı iki panel düzenlenmiştir. İnsan ticaretiyle mücadelede kamu oyunun bilinçlendirilmesi amacına yönelik bu panellerde, insan ticareti olgusu ele alınarak toplumun bütün üyelerinin bu suçla mücadelede etkin rol alması hedeflenmiştir.

Diğer yandan "Türkiye'deki İnsan Ticareti Mağdurlarına Yardım" adı altında IOM ile yeni bir proje çalışmasına başlanmıştır.

Bu çerçevede; insan ticareti ile mücadele materyallerin hazırlanması, insan ticareti ile mücadele eden görevlilerin eğitimi ve bilinçlendirme kampanyalarının hazırlanması da yer almaktadır.

Kamuoyunun bilinçlendirilmesi konusunda yapılan çalışmalara ilave olarak sözleşme çalışmaları sürdürülen İnsan Ticareti ile Mücadelede Kurumsal Kapasitenin geliştirilmesi adlı Twinning Projesinde bu konu daha detaylı ele alınacaktır.

3.2.8.4. İnsan Ticaretine İlişkin Eğitim Faaliyetleri

İnsan ticaretiyle mücadelede görev alan Emniyet görevlileri ve ilgili bakanlık ve kurumların temsilcilerinin katılımıyla "İnsan Ticaretiyle Mücadele Seminerleri" gerçekleştirilmiştir. Seminerlerde kolluk kuvvetleri, sivil toplum örgütleri işbirliği, uluslararası kolluk kuvvetleri işbirliği, uluslar arası sivil toplum örgütleri işbirliği, en iyi uygulamalar ve AB üye ülke uygulamaları ele alınmıştır.

İçişleri Bakanlığı ile İKGV arasında imzalanan protokol doğrultusunda AB'den temin edilen fonla kolluk kuvvetlerinin eğitim çalışmalarına başlanmıştır.

3.2.8.5. İnsan Ticareti İle Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Eşleştirme Projesi

Özellikle kadın ve çocukların, çeşitli vaatlerle kandırılması, ülkelerinden getirilmesi, cinsel sömürü amaçlı kullanılmaları, zorla başka işlerde çalıştırılmaları, kölelik, organ ticareti gibi boyutları olan insan ticareti ile mücadele çalışmalarında yer almak üzere İçişleri Bakanlığınca yürütülen diğer çalışmaların yanında 2003 yılı Türkiye-AB Mali işbirliği kapsamında Twinning (Eşleştirme) Mekanizması ile yürütülmesi öngörülen "İnsan Ticareti ile Mücadele İçin Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi Projesi" hazırlanmıştır.

Söz konusu proje, İçişleri Bakanlığı koordinesinde, Adalet Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün katılımıyla gerçekleştirilecektir.

Projenin amacı; insan ticaretinin azaltılması için gerekli asgari standartları yakalamak ve insan ticaretiyle ilgili kurumların güçlendirilmesi doğrultusunda, insan ticaretinin önlenmesine yönelik stratejinin kabul edilmesi ve sektörel eylem planlarıyla uygulanmasını sağlamaktır.

Bu amaç doğrultusunda hedefler ve beklentiler şu şekilde belirlenmiştir;

- İnsan ticareti ile mücadele konusunda Türkiye'nin bir strateji ve politika geliştirmesi.
- Kamuoyunun insan ticareti ile mücadelede duyarlı hale getirilmesi.
- Mağdurlara yönelik psikolojik, yasal ve sosyal yardım programlarının geliştirilmesi.
- Geriye dönüş ve toplumla bütünleşme programlarının geliştirilmesi.
- Mevcut yasal düzenlemenin incelenerek, konuya ilişkin yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulup duyulmadığının tespit edilmesi ve yeni düzenlemeler için hazırlık yapılması.
- İnsan ticareti ile mücadele eden polis, jandarma, savcı ve adli makamlara yönelik eğitimler ile Sivil Toplum Kuruluşları ile işbirliğini artıracak eğitimlerin gerçekleştirilmesi.
- Kanun uygulayıcı birimler arasında uluslararası işbirliğinin yaygınlaştırılması.

4. İLTİCA VE GÖÇ ULUSAL EYLEM PLANI ÖNCELİKLERİ

4.1. İltica Alanında Kurumsal Yapılanma

4.1.1.İltica İhtisas Biriminin Oluşturulması

İçişleri Bakanlığı bünyesinde AB müktesebatına uyumlu şekilde mülteci ve sığınmacı statüsünün tespitine, statünün geri alınmasına veya uzatılmasına ilişkin karar vermede merkezi ve tek yetkili bağımsız bir İltica İhtisas Birimi oluşturulmalıdır. Bu birim, yasal veya yasal olmayan yollardan Türkiye'ye gelerek münferiden iltica etmek isteyen veya başka ülkelere iltica etmek üzere ikamet izni talep eden yabancılar ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşme ve anlaşmalar çerçevesinde uluslararası korumaya ihtiyacı olanlar hakkındaki işlemlere ilişkin karar verici bir kurum olmalıdır. (Bknz: AB Konseyi Usul Yönergesi (Asile 33), Md:3/A)

Kurulacak olan iltica ihtisas birimi, sığınmacı ve mültecilerin başta temel hizmetlere erişim olmak üzere, kabul şartlarının geliştirilmesi konusunda bakanlıklar arası çalışmaların eşgüdümünden ve uygulanmasından sorumlu olacaktır.

4.2. Göç Alanında Kurumsal Yapılanma

4.2.1.Mevcut Yapının Güçlendirilmesi

Göç işlemlerinin yürütülmesinde İnsan kaynağı ihtiyacı ve koordinasyonu güçlendirilmelidir. Bu çerçevede, şu andaki mevcut ihtisas birimi olan Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı genişletilecektir.

Söz konusu ihtisas birimi;

- Göç politikalarını oluşturan, yönlendiren,
- Çalışma, öğrenim ve aile birleşimi gibi amaçlarla yasal yollardan Türkiye'ye gelmek isteyen veya Türkiye'de yasal bir şekilde bulunan göçmenlerin başvurularını değerlendiren ve sonuçlandıran,
- İkamet ve benzeri statülerini belirleyen,
- Gerekli durumlarda tanınan statüyü geri alan ve sınırdışı etme kararlarını veren,
- Ülkesine gönüllü geri dönmek isteyenler için geri dönüş programları geliştiren ve uygulayan,
- Yabancıların topluma entegrasyonuna ilişkin politikaları şekillendiren,
- Yasa dışı göçle ilgili ulusal ve uluslar arası alanda yapılması gereken çalışmaları ve alınması gereken önlemleri ortaya koyan ve bununla ilgili politikaları geliştiren, yasadışı giriş, kalış ve yine ülkeden yasa dışı bir şekilde çıkışlarla ilgili alınması gereken önlemleri olarak uygulamaya koyan,
- Gerek göç yönetiminde idari denetimin sağlanması, gerek işleme konu olan yabancıların haklarının korunması açısından önemli olan ve göç yönetiminde idari düzeyde muhtemel uyuşmazlıkların çözümü, değerlendirme güçlüğü içeren kararların alınması, yasadışı göç ve insan ticareti ile mücadelede kurumlar arasında koordinasyonu sağlamak ve politikaları geliştirmek üzere konu ile ilgili uzmanlardan oluşan "Değerlendirme Kurulu"nu oluşturan,
- Göç ile ilgili verileri toplayan, değerlendiren ve uluslararası alanda bilgi paylaşımı yapabilen,

bir birim olarak güçlendirilmelidir.

İçişleri Bakanlığı, yabancılar ile ilgili işlemlerde karar verme sürecini kısaltıcı tedbirler almalıdır.

4.3. İltica Ve Göç Alanında Çalışan/Çalışacak Personelin İstihdam Ve Eğitimi

- İltica ve göç alanında görev alan/alacak personel;(sığınma başvurusuna ilişkin mülakat yapan veya başvuruların statüleri hakkında karar alan, diğer yabancıların ikamet, çalışma ve öğrenim izni başvuruları hakkında karar alan personel), bilgi teknolojilerini kullanabilen, farklı kültürlere ve değerlere saygılı, iletişim kurabilen ve takım içi çalışabilen, araştırmacı, analitik düşünerek analiz yapabilen, sorumluluk alarak sonuçlara ulaşabilen, yazılı ve sözlü ifade ile planlama kabiliyetine haiz kişiler arasından seçilmelidir.

- İltica ve göç alanında görev yapmakta olan mevcut personel genel itibariyle sayılan özelliklere sahiptir. Gelecekte aynı alanlarda görevlendirilecek personel için de aynı nitelikler titizlikle aranmalıdır.
- Halihazırda iltica ve göç alanında çalışan personel için branş sistemi getirilmeli ve söz konusu personelin bu alanda sürekli istihdamı sağlanmalıdır. (Bknz: AB Konseyi Usul yönergesi (Asile 33), Md:3/A-3, Md:7/2- ; AB Konseyinin İltica usullerinde minimum garantiler yönergesi Md:6 ve Md:15)
- İltica ve göç alanında İçişleri Bakanlığınca gerçekleştirilen projelerde eğitim almış olan personele uzmanlık statüsü kazandırılmalıdır. (Bknz:AB Konseyinin İltica usullerinde minimum garantiler Yönergesi Md:6 ve Md:15)
- Diğer taraftan; İltica kurumunda değişik birimlerde çalışacak, iltica başvuruları hakkında mülakat yapacak ve dosya hakkında karar verecek kişilerden oluşan, bu alanda eğitim almış uzman ve deneyim sahibi personelden oluşacak, içerisinde sivil görevlilerin de yer alacağı bir çekirdek kadro oluşturulmalı ve istihdam edilmelidir.
- Gerek çekirdek kadro, gerekse karar alıcı kişilerin seçiminde, bu kişilerin özellikle mülteci hukuku alanında eğitim almış ve bu eğitimlerini deneyimleriyle desteklemiş kişilerden oluşmasına özen gösterilmelidir.
- Kurulacak bu kurumda görevlendirilecek kişilerin istihdamına ilişkin mevcut düzenlemelerde gerekli değişiklikler yapılmalıdır. Söz konusu düzenlemeler, nitelikli personelin kurumda görev almasını teşvik edici hükümler içermelidir.
- Gelecekteki iltica ihtisas biriminde gerek politika belirleyecek birimlerde, gerek idari ve yönetim birimlerinde görev yapacak görevliler için personelin kategorileri ve bu personele verilecek eğitim stratejileri, Entegre Sınır Yönetimi Eşleştirme Projesiyle bütünlük arz edecek şekilde belirlenmelidir. Bu çerçevede kapsamlı ve süreli eğitim programları geliştirilip uygulanmalıdır. Bu eğitim, söz konusu görevlilerin ihtiyaçlarına göre yasal mevzuat ve düzenlemeleri, uluslar arası mülteci hukukunu, insan hakları alanlarını, AB müktesebatını ve menşe ülkelerdeki koşulları kapsamalıdır.
- Gelecekteki kurum tesis edilene kadar izleme ve geliştirme grubu oluşturulmalı ve bu grup eğitim stratejilerinin geliştirilmesinden (dosya çalışanları, politika yapımcılar, idari personel ve yöneticiler için) sorumlu olmalıdır.
- Refakatsiz küçükler, cinsiyete dayalı baskıya maruz kalmış kadınlar, işkence ya da başka tür travmalara maruz kalmış kişiler ve diğer hassas gruplar ile görüşme yapacak ve bu kişilerin başvuruları hakkında karara varacak personel, özel olarak görevlendirilmeli ve başta hassas gruplarla mülakat teknikleri olmak üzere ilgili eğitime tabi tutulmalı ve eğitim gördüğü alanlarda istihdam edilmelidir. Ayrıca, özel ihtiyaç içerisindeki kişilerin belirlenmesi ve gerekli önlemlerin alınabilmesi için iltica prosedürü içerisindeki tüm personel de bu konudaki temel eğitimi almalıdır.
- Özellikle sınır bölgelerinde, sığınmacılarla ilk temasa geçecek görevliler eğitilmeli ve dağıtılmak üzere temel bilgileri ve prosedürleri içeren bir kitapçık hazırlanmalı ve dağıtılmalıdır.
- Alanda çalışanların ve bu konularla ilgilenecek olan adli görevlilerin mülteci hukuku alanında bilgilendirme seminerleri yapılmalı, hizmet içi eğitimlerinin devamı sağlanmalı, ayrıca mülakat teknikleri eğitimi verilmelidir.
- AB üyesi ve AB üyesi olmayan ülkelerde, BMMYK'nin Türkiye'de ya da diğer ülkelerdeki ofislerinde personelin eğitimi (hizmet içi ve diğer eğitimler) ve stajyerlik konusunda imkanlar araştırılmalıdır. Her seviyede eğitimin sağlanması için özel destek sağlanmalıdır.
- Personelin yabancı dil eğitimi almaları için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

4.4.İltica ve Göç Alanında Yatırım ve Eşleştirme Projeleri

İltica İhtisas Biriminin faaliyetlerini sürdürebilmesi ancak İçişleri Bakanlığınca MSB usulüne tam olarak hakimiyet sağlanması ile mümkün olabilecektir.

Bu çerçevede, yukarıda belirtilen iltica ihtisas birimi oluşturulmadan önce, gerekli olan teknik ve fiziki alt yapının tamamlanması için, aşağıdaki yatırım projelerinin öncelikli olarak AB Mali Yardım Programları kapsamında gerçekleştirilmesi zorunlu görülmektedir;

4.4.1. Menşe Ülke ve İltica Bilgi Sisteminin Tesisi

Karar vericilerin yetkili kıldıkları konularda sığınmacıların bilgilerine ve menşe ülke bilgilerine elektronik ortamda ulaşmalarının sağlanması için gerekli düzenlemeler yapılmalı, karar vericiler yetiştirilmeli ve bunun temini için gerekli donanım, teknik ekipman ve veriler temin ve tesis edilmelidir.

Bu çerçevede, İçişleri Bakanlığınca 03.01.2005 tarihinde hazırlanarak AB Komisyonu Türkiye temsilciliğine sunulmuş olan "İltica ve Menşe Ülke Bilgisi Sistemlerinin Geliştirilmesine ve Gelecekteki İltica Kurumu Personelinin eğitimine Destek" isimli eşleştirme ve yatırım proje fişi, 2005 yılı Programlamasına dahil edilmeli ve geciktirilmeden uygulamaya başlatılmalıdır.

4.4.2. İltica İhtisas Birimi Binasının Tesisi

İltica ihtisas birimi için proje fişi geliştirilerek, Ankara'da uygun bir bina inşa edilmeli veya tespit edilecek uygun bir bina yeniden restore edilerek gerekli ekipman desteği de sağlanmak suretiyle faaliyete hazır hale getirilmelidir.

4.4.3. Sığınmacı Kabul, Barınma Merkezlerinin ve Mülteci Misafirhanelerinin Tesisi

AB Konseyinin kabul koşullarına dair yönergesinde, devletin sığınmacılara barınak sağlama ve maddi kabul koşullarını yerine getirmeye dair sorumluluğu bulunmaktadır. Bu nedenle, bir sığınmacı kabul sistemi oluşturulmalıdır. Bu çerçevede, iltica stratejisinin uygulanabilmesi ve gerçek mültecilere etkin ve adil uluslararası koruma sağlanabilmesi için öncelikle Türkiye'nin doğu bölgelerinde, daha sonra ise iç bölgelerde Sığınmacı Kabul, Barınma Merkezleri ve mülteci misafirhaneleri tesis edilerek, faaliyete geçirilecektir.

Bu merkezler, Türkiye'de yedi ayrı ilde her biri ortalama 750 kişi kapasiteli olacak şekilde kurulacak ve Bölge Merkezleri olarak faaliyet göstereceklerdir.

Merkezlerin alım kapasitesinin yetersiz kalması durumunda kapasite artırımına gidilmeli, bunun mümkün olmaması ve zorunlu görülmesi halinde ise yeni merkezler kurulmalıdır.

Söz konusu merkezlerde öncelikle aşağıda belirtilen yabancılar barındırılacaktır;

- Sığınma başvurusunda bulunup da henüz statü kazanmamış başvuru sahipleri,
- Mülteci veya sığınmacı statüsü kazanmış olup da Türkiye'de serbest ikamet edemeyecek durumda olanlar ve serbest ikamet etmesi uygun görülmeyenler.

4.4.4. Eğitim Akademisinin (Enstitüsü) Tesisi

İltica ve göç alanında çalışan/ çalışacak olan personelin eğitiminde sürekliliğin sağlanması için, bu amaca dönük İçişleri Bakanlığı bünyesinde bir eğitim akademisi (enstitüsü) kurulacaktır.

4.4.5. Geri Gönderme Merkezlerinin Tesisi

Ülkeden geri dönüşleri yapılacak yabancıların işlemleri sonuçlanıncaya kadar geçici olarak barındırılacakları tesislerin yapımı ve bunların faaliyete geçirilmesi için yürütülen çalışmalara hız verilmelidir. Bu çerçevede, söz konusu kişiler için geri gönderme merkezleri kurulmalıdır.

Yukarıda belirtilen tüm merkezlerin ve eğitim akademisinin kurulmasına ilişkin Avrupa Komisyonu, Üye Devletler ve BMMYK ile birlikte kapsamlı projeler hazırlanacaktır.

Sözü edilen merkezlerin işletilmesi ve buralarda görev alacak kişilerin istihdamı konularında yasal düzenlemeler hazırlanacaktır.

Kabul sistemi oluşturulurken ilgili kurum ve kuruluşlar ile STK'ların bu alanda ne dereceye kadar yer alacağı konusu (ve nasıl ücretlendirilecekleri) görüşülmelidir.

Bu çerçevede, Sığınmacı kabul ve barınma merkezlerinde Türkiye Kızılay Derneği tarafından hangi görev ve hizmetlerin yerine getirilebileceği konusu ve buna ilişkin kaynakların nasıl sağlanacağı fikri tartışılmalıdır.

Yukarıda belirtilen öncelik arz eden projelerin tamamlanmasının ardından İltica kurumu kurulmalıdır. Aynı zamanda iltica kurumunun görev, yetki, idari yapısı, personelinin seçim ve atanması, hizmet içi eğitimine ilişkin mevzuat ve strateji hazırlanmalıdır.

4.5. Kanun Ve Politika Yapımı

Gelecekte nüfus hareketlerini etkileyecek ekonomik, sosyal ve politik değişimler göz önünde tutularak iltica ve göç politikaları da gözden geçirilmelidir.

Bu çerçevede;

- İltica, göç ve yasadışı göçün birbirlerini etkileyen iç dinamikleri ve unsurları olduğu ve bu alanlardaki ilkelerin ve uygulamaların sürekli değişen ve kendisini yenileyen bir dinamiğe sahip olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle, iltica ve göç politikaları ve mevzuatı bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalı ve uluslar arası gelişmelere açık olmalı, gelişen şartlara bağlı olarak yeniden gözden geçirilebilir olmalıdır.
- İltica ihtisas birimi ve göç ihtisas birimi arasındaki görev tanımı ve referans mekanizmaları açıkça tanımlanmalıdır.
- Politika oluşumunun kolaylaştırılması vb. amaçlarla güvenilir olan istatistiklerin toplanması, analizi ve yayımına yönelik sistematik bir yaklaşımın garanti altına alınması sağlanmalıdır. Emniyet Genel Müdürlüğü ve Devlet İstatistik Enstitüsü arasında göç ve iltica alanındaki istatistiklerin sağlıklı bir şekilde yayımlanmasını sağlamak için yürütülen çalışmalara devam edilmelidir.
- Göç ve iltica alanında oluşturulacak mevzuat hazırlanırken ilgili kurum ve kuruluşların yanında gerek görüldüğü durumlarda, üniversiteler, STK'lar, ilgili diğer ulusal ve uluslararası kuruluşlarla yakın işbirliği yapılmalıdır.
- Kurulacak yeni "iltica ihtisas birimi içinde, sığınma ve iltica konularıyla ilgili olarak, Türkiye'nin bulunduğu coğrafi koşullar da göz önüne alınarak, kapasite artırımının belirlenmesi, Türkiye'nin yer aldığı bölgede meydana gelebilecek gelişmeler ve toplu nüfus hareketlerinin (kitlesel akın) takibi ve değerlendirilmesi aynı zamanda da AB'de gelişen iltica politikalarının izlenmesi için ve bu amaçla politika oluşturacak bir "Birim" kurulmalıdır.

4.6.İltica Usulleri

Sığınmacıların hak ve sorumluluklarını, başvuru usullerini, sürecini, Türkiye'de ulaşabilecekleri kaynak ve hizmetleri açıklayan çok dilli broşürler İçişleri Bakanlığı ve BMMYK tarafından hazırlanmalı ve gerekli görüldüğü taktirde güncellenmelidir.

Türkiye sınırlarına bizzat ulaşan yabancıların iltica veya sığınma talebinde bulunmalarına imkan tanınacaktır. Bir sığınmacının sığınma başvurusunu yapmada gecikmiş olması, iltica hakkının kullanılmasına erişimini engellememelidir. Öte yandan, hiçbir neden olmadan sığınma başvurusunun makul olan en kısa sürede yapılmaması, sığınmacı hakkında verilecek kararı olumsuz etkileyebilir.

Yasal yollarla gelenler buldukları il Valiliklerine veya Yabancılar Şubelerine, yasal olmayan yollarla ülkeye giriş yapmış sığınmacılar, başvurularını ülkeye giriş yaptıkları Valiliğe veya Yabancılar Şubelerine veya bağlı buldukları bölge merkezlerine sunmalıdırlar. Eğer bu kişiler başka bir ilde başvuru girişiminde bulunurlarsa, bağlı buldukları bölge merkezlerine yönlendirilirler.

Kimliği/belgeleri olmayan kişilerin de tam bir iltica prosedürüne erişimleri sağlanmalıdır. Bununla birlikte, başvuran kişi ilgili mercilerle kimliğinin tespit edilebilmesi için işbirliği yapılmalıdır. Kimliği/belgeleri olmayan kişiler sırf bu yüzden cezalandırılmamalıdırlar .

Sığınma başvurusu yapan her kişiye, zihinsel rahatsızlık veya firar gibi nedenlerle mülakatın gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığı durumlar hariç olmak üzere, sığınma aramasının nedenlerini anlatabilmesi için kişisel mülakat hakkı sağlanmalıdır.

Tercümanlar için standartlar belirlenmelidir. Nitelikli ve işin ehli tercümanlardan oluşan bir tercüman grubu oluşturulmalı ve bunun için gerekli mali kaynak ayrılmalıdır. Bu iş için tercümanlar önceden belirlenmelidir. Tercümanların niteliğini, tarafsızlığını ve profesyonelliklerini sağlayacak yöntemler ortaya konulmalıdır. Bu görev, Türkiye’de Sığınma başvurusu yapanların mülakatlarının yapılacağı madde 4.4’te belirtilen bölge merkezlerin kurulması yolu ile kolaylaşabilir. Görsel-işitsel ekipmanın kullanımı ise diğer bir olasılık olarak düşünülmelidir. Yetkili tercümanların lehçe, şive ve ağız konularında kurslara erişimleri sağlanmalıdır.

Sağlık kurumları ve Adli Tıp Kurumu, ilgili makamlardan gelen talebe bağlı olarak, MSB prosedürü boyunca gerekli tıbbî inceleme ve araştırmaların (yaş tespiti, fiziksel/psikolojik olarak işkenceye maruz kalınmış kalınmadığına dair araştırmalar v.b.) yapılması ve görüş bildirmesi için ilgili mevzuatta düzenlemesini yapmalıdır.

Böyle bir araştırma/incelemeden çıkan görüş (rapor), başvuru sahibi hakkında mutlak suretle başvuruya ilişkin kararın verilmesine yönelik tek başına karine teşkil etmeyecek ancak, MSB prosedüründeki gerçeklerin ortaya çıkmasına katkıda bulunacaktır.

Olumsuz kararın nedenleri açıklanırken sistemin suiistimal edilmesini önleyecek şekilde fakat AB Konseyi usul yönergesi’ne (Asile 33) uygun olarak, esas ve hukuki dayanaklar ile açıklanmalıdır.

4.6.1. Hızlandırılmış usul

Hangi tür başvuruların hızlandırılmış usule yönlendirileceği konusunda açık ulusal kurallar ortaya konmalıdır.

Hassas grupların ve özellikle çocukların refakatli olsa dahi yaşayabileceği manevi olumsuzlukların asgari düzeye indirilmesi için, ilk müracaat anından itibaren daha özel nitelikli bir takip süreci izlenmelidir.

Hızlandırılmış usule yönlendirilen başvurular öncelikli olarak kısa sürede incelenip karara bağlanırken, yasal garantiler korunmalıdır. (Bknz. AB Konseyi usul yönergesi (Asile 33))

Mülakatı yapan görevlilerin, aynı zamanda karar alıcı kişiler olmasına özen gösterilmelidir.

4.6.2. Mültecilerin Serbest İkameti

Mülteci Statüsü tanınan ya da ek koruma veya geçici koruma sağlanan kişilerden entegrasyon programlarını tamamlayanların, Türk toplumuna tam entegre olmaları için ikamet edecekleri yeri belirleme konusunda kendilerine seçme imkanı tanınmalıdır. Bunu sağlamak için, 5683 sayılı Yabancılar Kanununun 17nci maddesi bu çerçevede yeniden düzenlenmelidir.

4.6.3. İltica Kararına İtiraz Usulleri

İtiraz prosedürü, (etkin çareye başvurma) başvuran tüm kişilere açık ve erişilebilir olmalıdır. İltica talepleri reddedilenlerin itiraz ya da yargı yoluna başvurmalarının sağlanması için, iyi bir idari itiraz yada adli itiraz usulü tesis edilmeli ve uygulanmalıdır. Dosyalar hem usul yönünden hem de esastan incelenmeli ve bunun iki aşamalı olması güvence altına alınmalıdır.

Yapılacak yasal düzenlemelerle;

- Karara karşı itiraza gidileceği durumlarda, İtiraz sahibi başvuranın, kendisini temsil edebilecek yasal temsilcilerine erişimleri sağlanmalıdır.
- Barolarca, başvuranın avukat talebi değerlendirilerek, ödeme gücü olmadığının tespit edilmesi halinde ücretsiz hukuki danışmanlık ve/veya yardım sağlanmalıdır.
- Barolar tarafından, sığınma prosedürü içerisindeki refakatsiz küçükler için ücretsiz hukuki danışmanlık ve/veya yardımda bulunulmalıdır.

Bu yönde yapılacak düzenleme AB müktesebatıyla uygunluk içinde olmalıdır. Böyle bir hukuki yardımdan doğacak ek masraflar, ayrılacak ödenekle Devlet bütçesinden karşılanmalıdır.

4.6.4. İltica İhtisas Biriminin Kararlarına İtiraz (İdari Temyiz)

İltica ihtisas biriminin içerisinde bir “İtirazları Değerlendirme Kurulu” kurulmalıdır.

Sığınma başvurusunda bulunan kişiye hem iltica prosedürünün daha ilk aşamasında hem de negatif karar alındıktan sonra bu karara karşı iltica ihtisas birimine itiraz etme hakkı olduğu konusunda bilgilendirilmelidir.

4.6.5.İltica İhtisas Biriminin Vermiş Olduğu Karara Karşı İdari Yargıya Başvuru (İptal Davası Açılması)

İltica İhtisas Biriminin başvuran hakkında vermiş olduğu kararın aleyhinde İdare ve Bölge İdare Mahkemelerine açılan İptal davaları hakkında, özellikle hızlandırılmış usulün işletilmesi amacıyla, mahkemelerde hızlı karar verilmesini sağlayıcı aşağıdaki önlemlerin alınması değerlendirilmelidir:

- İlticaya ilişkin iptal davalarının acillik isteyen davalar haline getirilerek, gerek başvuru usulüne ilişkin gerekse kısa sürede karar vermeye ilişkin bir zaman sınırlaması getirilmelidir. Bunun için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- İlgili Mahkemelerin menşe ülke bilgilerine erişimleri sağlanması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. (iki bakanlık arasında menşe ülke bilgilerine erişimleri konusunda protokol yapılmalıdır.)
- İltica konularında temyiz başvurularını inceleyen hakimler grubu oluşturulmalı, bu kişiler iltica hukuku konularında eğitim almalı ve bu eğitim için BMMYK ve diğer STK'dan yardım alınmalıdır. Gerekirse bunlara ödenek sağlanmalıdır.

4.6.6. Geri Göndermeme

1951 Cenevre Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve diğer ilgili uluslar arası standartlar çerçevesinde geri göndermeme ilkesinin aynı hassasiyetle uygulanmasına ilişkin alışkanlıklar yaygınlaştırılmalıdır. (Bknz: AB Konseyi vasıf yönergesi md.21)

4.6.7. Kitlesele Akın Durumu ve Geçici Koruma

Kitlesele akın için Kriz öncesi ve sonrası planlama ve koordinasyon yapılmalıdır .

Türkiye'nin AB'ne tam üyeliğinin gerçekleşmesinden itibaren AB Konseyi geçici koruma yönergesi çerçevesinde kitlesele akınlarda Konseyin alacağı kararlar doğrultusunda hareket edilmelidir. (Bknz. AB Konseyi geçici koruma yönergesi)

1994 Yönetmeliğinde yer verildiği üzere, korumasız sivillerin yanında, askeri şahıslar da taramadan geçirilerek geçici koruma sağlanmalıdır.

Geçici korumanın, sınırın içinde veya dışında sağlanıp sağlanmaması konusu ve geçici korumanın neleri (devletin hangi yükümlülüklerini) kapsayacağı belirlenmelidir.

4.6.8. Ek (İkincil) Koruma, Tolere Edilen Yabancılar ve İnsani Mülahazalara Dayalı İkamet İzinleri

Türkiye'de ilgili mevzuatta yer almamakla birlikte, uygulamada ek koruma, ve İnsani mülahazalarla ikamet hakkı vb. değişik ikamet izinleri verilmektedir. Ancak, farklı uygulamalara yol açmaması ve yeknesaklığın sağlanması amacıyla iltica ve/veya yabancılar yasa tasarılarında "ek (ikincil) koruma", "tolere edilen yabancılar" ve "insani mülahazalara dayalı ikamet izinlerine ilişkin usuller oluşturulmalıdır.

Ek koruma statüsü verilenler ile 1951 Cenevre Sözleşmesi çerçevesinde mülteci statüsü verilenlerin hakları konusunda ne tür farklılıklar olacağı düzenlenmelidir. Bu düzenlemeler AB Vasıf Yönergesindeki hükümlerle uyumlu hale getirilmelidir. (Bknz.AB Konseyi vasıf yönergesi)

Sığınma talebinde bulunanların öncelikle mülteci statüsüne veya ek korumaya dahil edilip edilmeyeceğine bakıldıktan sonra, kişinin kendi ülkesindeki konumu göz önünde bulundurularak durumu, "dahil etmeme hükümlerine" göre değerlendirilmelidir.

Bu çerçevede iltica yasa tasarısında dahil etmeme hükümlerine yer verilmelidir.

4.7. Yasal Göç

4.7.1. AİLE BİRLEŞİMİ USULLERİ VE AİLE BİRLEŞİMİ İÇİN GEREKEN KOŞULLAR

Yabancılar yasa tasarısında, aile birleşimi hakkı ve usulü hakkında AB müktesebatında yer alan usul ve kurallara ilişkin düzenlemeler yapılmalıdır. Bu çerçevede;

- Aile birleşimi başvurusunda bulunan başvuru sahibinden, yeterli ekonomik kaynaklar/sabit bir gelir ve yeterli barınma imkanları gibi koşullar talep edilmelidir. Başvuru sahibinden istenecek bu gibi koşullara ilişkin tanımlamaya gidilmelidir.

- Aile birleşimi için müracaat eden başvuru sahibi eğer mülteci statüsü kazanmış bir kişi ise, mülteci statüsünü kazandığı tarihten itibaren 3 ay sonra müracaat ederse aile birleşimi için gereken koşullar aile birleşimi başvurusu yapan mülteci kişiden de talep edilmelidir.
- Aile birleşimi başvuru yapan kişi, aile Birleşimi hakkının verilmiş tarihinden aile üyesinin/üyelerinin daimi ikamet izinleri almasına kadar geçen süre içerisinde, aile birleşiminde dikkate alınacak ilgili kriterleri yerine getirip getiremediğini tespit edebilmek için düzenli bir kontrol prosedürü oluşturulmalıdır.

4.7.2. Aile Birleşimi Sağlanan Şahısların Hakları

Aile birleşimi talebi uygun görülen kişinin ikamet izin süresi, aile birleşimi başvurusunda bulunan kişinin ikamet izninden fazla olmamalıdır.

Aile Birleşimi hakkına sadece geçici olmayan ikamet iznine (örn. çalışma iznine) sahip olan referansın aile üyeleri sahip olmalıdır.

4.7.3. ÇALIŞMA İZİNLERİ

Belli meslek kollarında (doktor, hemşire, dişçi...vb.) yabancıların iş piyasasına erişimleri konusundaki sınırlamalar uluslararası uygulamalar dikkate alınarak düzenlenmelidir. Bu sınırlamaların hangi ölçüde AB müktesebatı ile uyumlu olduğu kesin olarak konuyla ilgili kurumların çalışmalarını ortaya konmalıdır. (Bknz: *Amsterdam Anlaşması, Madde No 39; AB Konseyinin aile birleşimi hakkına ilişkin Yönergesi; AB Konseyi uzun dönem ikamet izinleri yönergesi; AB Konseyi vasıf yönergesi; AB Konseyi geçici koruma yönergesi; AB Konseyi kabul koşullarına dair yönerge*)

Söz konusu sınırlamalar farklı otoriteler tarafından farklı yasalarda düzenlenmiş olduğundan dolayı, böyle bir gözden geçirme sürecinden hangi kurumun sorumlu olduğu ve ne gibi değişiklikler yapılacağı hususlarındaki çalışmalar Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı koordinesinde yürütülmelidir.

Yabancı öğrencilerin haftalık 10-20 saat arasında çalışmalarının mümkün olabilmesi için 1983 tarih ve 2922 sayılı Yabancıların Türkiye’de Öğrenim Görmelerine İlişkin Kanun ile 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanuna ait yönetmeliklerde ve ilgili diğer mevzuatta gerekli düzenlemeler uluslararası uygulamalar dikkate alınarak yapılmalıdır. (Söz konusu düzenlemeler, Madde:2.3.1.’de gelecekteki AB müktesebatı listesi içerisinde belirtilen "Üçüncü ülke vatandaşlarının öğrenim, mesleki eğitim ve gönüllü hizmet amacı ile Birliğe giriş ve ikametlerine dair koşullar hakkında COM/2002/0548 son - CNS 2002/0242 sayılı Konsey Direktifi için Önerge”nin İçişleri ve Adalet komisyonunca kesin olarak kabul edilmesinin ardından uyumlu hale getirilmelidir.)

4.7.4. İnsan Ticareti Mağdurları

Türkiye’deki insan ticareti mağdurlarına ilişkin sistem, AB müktesebatı ile uyum içerisindedir. İnsan ticareti ile mücadele ve insan ticareti mağdurları konularındaki yasal düzenlemeler, İnsan Ticareti Eşleştirme Projesi çerçevesinde ele alınmalıdır.

4.7.5. Uzun Süreli İkamet İzinleri

Bir Üye Ülkenin (ve Aday Ülkenin), 5 yıllık yasal ikametten sonra Üçüncü Ülke vatandaşlarına daimi ikamet izni vermesi konusundaki yükümlülüğü Türkiye tarafından olumlu görülmekte ve halen uygulama bu şekilde yürütülmektedir. (Bknz: *AB Konseyi uzun dönem ikamet izinleri yönergesi*)

Söz konusu Yönergenin 4’üncü maddesindeki hakları garanti altına alan uygun bir yasal çerçeve, tasarı halindeki yabancılar yasasına ve uygulama yönetmeliklerine ilgili maddeler eklenerek oluşturulmalıdır. (Bknz: *2003 yılı Türkiye Ulusal Programı /Bölüm no.24*)

4.7.6. Göç İşlemlerine İtiraz Ve İdari Yargı Yolu

Avantajları olması bakımından 2 aşamalı bir idari usul kurulabilir. (Göç alanında 2. aşamadaki uzmanlık bilgisi, ekonomik yönden avantajlara ve ikinci aşamaya daha kolay erişime yol açacak davaların daha hızlı incelenmesi gibi)

Yapılacak yasal düzenlemeyle, göçmenlerin başvuruları hakkında verilen karara karşı itiraza gidileceği durumlarda;

- İtiraz sahibi başvuranın, kendisini temsil edebilecek yasal temsilcilerine erişimleri sağlanmalıdır.
- Barolarca yabancının avukat talebi değerlendirilerek ödeme gücü olmadığının tespit edilmesi halinde ücretsiz hukuki danışmanlık ve/veya yardım sağlanmalıdır.
- Göç işlemlerine konu refakatsiz küçükler için, Barolar tarafından ücretsiz hukuki danışmanlık ve/veya yardımda bulunulmalıdır.

Bu yönde yapılacak düzenleme AB müktesebatıyla uygunluk içinde olmalıdır. Böyle bir hukuki yardımdan doğacak ek masraflar, ayrılacak ödenekle Devlet bütçesinden karşılanmalıdır.

4.8. Yasadışı Göç

Küresel ve bölgesel yasadışı göç yollarının önemli bir kavşak noktasında bulunan Türkiye'de, bir taraftan yasal göç yönetimi ve uygulamalarının AB Müktesebatıyla uyumu sağlanırken, diğer taraftan ise yasadışı göçle mücadelede caydırıcı düzenlemeler yapılmaktadır. Ancak yasadışı göçle mücadelede caydırıcı düzenlemeler yapılırken, yasadışı konumda yakalanan yabancıların sınırdışı edilmelerine kadar geçen zaman içinde AB standartlarında bir işleyiş temin edilmeli ve söz konusu kişilerin insani gereksinimlerin karşılanması hususunda gerekli tedbirler alınmalıdır.

Yasa dışı göçmenlerin hem insani gereksinimlerinin karşılanması hem de dönüşlerinin sağlanabilmesi için Madde: 4.4.6'da belirtilen geri gönderme merkezleri kurulmalıdır.

4.9 Entegrasyon

4.9.1. Entegrasyon Sisteminin Kurulması

Entegrasyon faaliyetleri özellikle uygulamada, sığınmacılar ve mülteciler için BMMYK, ICMC, Anadolu Kalkınma Vakfı, IOM, Türk Kızılay'ı gibi ulusal ve uluslararası kuruluşlar ve STK' larca ilgili mevzuatlara göre yapılmaktadır.

Sığınmacılar ve mülteciler dışında kalan yabancıların entegrasyonuna ilişkin bir sistem bulunmamaktadır. Bu nedenle, genel anlamda entegrasyon faaliyetleri ile ilgili olarak Devletin düzenleyici ve denetleyici sorumluluğu olmalıdır. Entegrasyon faaliyetini yürütmek üzere yasa ile bir kurum yetkilendirilmelidir. Bu kurum diğer kurum ve kuruluşlarla koordinasyonu sağlamalıdır. Bu kapsamda yerel yönetimler, iş verenler ve STK' lar teşvik edilmelidir. Buna ilişkin olarak, entegrasyon politikası ve sistemi oluşturulmalı ve yeni usuller belirlenmelidir. Belirlenecek usuller içerisinde yabancıların hakları ve sorumlulukları açıkça belirtilmelidir.

Mültecilerin entegrasyonu için ulusal program hazırlanmalı ve bu programda zaman çizelgesi öngörülmesi, bu işler için sorumlular ve sorumlulukları belirlenmelidir

Mülteci ve sığınmacıların yerel yönetimlerce sağlanan nakdi ve aynı yardımlara mümkün olduğunca erişimleri sağlanmalıdır. (sosyal yardımlar eğitim malzemesi, yakacak, yiyecek, giyecek vb.)

Belediyelere, yerel yönetimlere, mültecilerin entegrasyonunun sağlanması, sosyal yardımların en iyi şekilde yerine getirilebilmesi için yetki verilmelidir. Şayet gerekiyorsa ilgili mevzuatta bu konuyla ilgili düzenlemeler yapılmalıdır.

Kızılay ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu vb. tüm ilgili kurum ve kuruluşlar, gelecekteki iltica sisteminde önemli rol üstlenmelidir. Bu sebeple STK' lar ve ilgili diğer kurumlar entegrasyon konuları içine etkili bir şekilde çekilmeli, bu konuda gerekli düzenlemeler yapılmalı, tasarı aşamasındaki yeni iltica yasasında ilgili kurumların ve STK' ların rolü açıkça belirtilmelidir.

STK' ların iltica uygulamalarındaki işlevleri ile, kuruluş amaç ve görevleri arasındaki ilişki uyumlaştırılmalıdır.

Bu kapsamda;

- Devletçe, entegrasyon faaliyetlerini (katkıda bulunabilecek) yürütecek kuruluşlara vergi indiriminden faydalanılması amacıyla uygulamada yer verilebilir. Vergi indirimiyle ilgili olarak mevzuat incelenmeli ve düzenlemeler buna göre yapılmalıdır

- STK'lar aracılığıyla belli sosyal gruplar için oluşturulacak dost aile grupları ile iletişim sağlanabilir.
- Sosyal ve kültürel anlamda hakların kullanılmasını sağlamak için Devlet tarafından basın ve medya yoluyla entegrasyon programlarını tanıtıcı yayınlar yapılmalı, bununla ilgili olarak alt yapı ve yasal düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.
- Entegrasyonu kolaylaştırıcı danışmanlık hizmeti verilmelidir. Yabancıların kültürel yaşama kolay uyum sağlayabilmeleri ve kendi kendilerine yeterli olabilmeleri için "Au pair" sistemine benzer bir sistem kurulması düşünülebilir.
- Yabancıların entegrasyonu için, STK'ları ile iletişimlerini güçlendirilerek, Türk toplumuyla kaynaştırılmaları teşvik edilebilir.
- Entegrasyon faaliyetini yürütecek olan taraflara hem doğrudan devlet bütçesinden, hem de işbirliği içerisinde Uluslar arası resmi kuruluşlarca, BM, AB, BMMYK,IOM ve STK'larınca mali fon sağlanması yoluna gidilmelidir.

4.9.2. Eğitim programları

Mevzuatta yapılacak değişikliklerle, statü verilen sığınmacıların, mültecilerin ve ülkeye gelecek diğer yabancıların ve eğitim ve sosyal haklardan faydalanmalarını tam olarak sağlamak amacıyla, Türkçe dil eğitimiyle ilgili gereksinimleri giderilmelidir.

Öncelikle dil eğitimi, kültürel uyum faaliyetleri ve buna bağlı olarak da entegrasyonları teşvik edilmelidir.

Bu konuda üniversitelerin ve STK'ların desteği alınarak dil kursları düzenlenmeli ve sığınmacılar, mülteciler ve diğer yabancılar konuya ilişkin olarak teşvik edilmeli ve özendirilmelidir. Entegrasyon faaliyetine başlanmasına ilişkin olarak süre tespiti yapılmalıdır.

Zorunlu eğitim çağındaki sığınmacı, mülteci ve diğer yabancı çocukların eğitimi şarttır. Milli Eğitim Bakanlığınca, zorunlu eğitim çağındaki sığınmacı, mülteci ve diğer yabancı çocukların eğitime erişim ve uygun eğitime tabi tutulması konularında gerekli tedbirler alınmalıdır.

Söz konusu çocukların zorunlu eğitimi için bazı illerde pilot okullar seçilebilir.

Milli Eğitim Bakanlığınca, Türkçe Dil eğitiminden sonra öğrencilerin yaşlarına uygun sınıflara devam için gerekli destek (telafi) eğitimi yapılmalıdır. Telafi programları hazırlanması ve uygulanması için eğitimcilerin eğitimi kapsamında bir proje yapılmasında yarar görülmektedir. Bu proje için AB'den veya diğer fonlardan kaynak sağlanmalıdır.

Ebeveynler için de meslek edindirme eğitimleri sağlanmalıdır.

Diğer taraftan sığınmacıların, mültecilerin ve ek korumadan yararlanan kişilerin temel hakları açısından 1951 Cenevre Sözleşmesinde ve AB Konseyi Vasıf Yönergesinde ön görülen haklar ölçüt olarak alınmalıdır.

Türkiye'de koruma statüsü verilen kişilere anlayabilecekleri dilde statülerine ilişkin bilgilendirme yapılmalıdır. Bunu sağlamak için karşılama programına katılmalıdırlar. Karşılama programlarının yürütüleceği merkezlerde Türkiye'nin yasaları hakkında, kültürel, sosyal özelliklerini tanıtıcı broşürler ve vasıtasıyla tanıtım ve bilgilendirme yapılmalıdır.

4.9.3. Hassas Gruplar

Hassas gruplara ilişkin iltica yasasına hükümler konmalı, eğitime katılımlarını teşvik edici önlemler alınmalıdır.

Korunmaya muhtaç grupların entegrasyonu için gönüllü kuruluşlar ve STK'lar teşvik edilmeli ve özel ihtiyaçları için psiko-sosyal destek hizmeti verilmelidir.

Refakatsiz ve/veya korunmaya muhtaç göçmen, sığınmacı, mülteci ve diğer yabancı çocuklara değişik ulusal ve uluslar arası kurum ve kuruluşlarca sağlanan barındırma ve sosyal hizmet desteğinin SHÇEK

tarafından yürütülmesi konusu düşünülmelidir. Bu kapsamda BMMYK, IOM, UNICEF ve ilgili diğer kurum ve kuruluşlardan aktarılacak fonlar ile SHÇEK tarafından bir yatırım projesi hazırlanması düşünülebilir.

Bu çerçevede başta İçişleri Bakanlığı, SHÇEK, BMMYK olmak üzere, ilgili diğer kurum ve kuruluşlar arasında planlama yapılmalı, işbirliğinin ve görevin çerçevesi oluşturulmalıdır.

Yalnız kadınlar ve refakatsiz çocukların da içinde bulunduğu özel ihtiyaç içerisindeki kişilerin ihtiyaçları, kabul merkezleri oluşturulurken dikkate alınmalı ve aile birliğinin yeniden tesisi ve kayıp araştırma sistemi oluşturulmalıdır. Psiko-sosyal destek hizmetleri geliştirilerek, her bireye ayrı-ayrı sunulmalıdır. Hassas gruplara ilişkin sunulacak hizmetlerle ilgili olarak iltica yasasına da özel hükümler konmalıdır. Ülkede ikamet eden Refakatsiz küçüklerin vatandaşlığa alınmadan önce ilk karşılama programında, çocuğun ailesinden ayrı kalışının gerçek sebepleri ayrıntılı olarak incelenmeli ve ailesinin nerede olduğunun tespiti yapılmalıdır. Ailesi ile birlikte veya ayrı yaşama hususlarında çocuğun yararına olacak şekilde tedbirler alınmalıdır.

4.9.4. Sağlık Olanakları

Sağlık olanaklarına erişim hakkının nerede başlayıp nerede biteceği mevzuatta belirtilmelidir.

2002 yılında İçişleri Bakanlığınca yayınlanan sağlık genelgesinde de belirtildiği üzere; Sığınmacı/mülteci statüsü verilen kişiler sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak faydalanmalıdırlar.

Bakanlar Kurulunca yürütülmekte olan çalışmalar çerçevesinde sağlık hizmetlerinin sunumu ve sağlık hizmetlerinin finansmanı birbirinden ayrılması öngörülmektedir. Bu çerçevede, sığınmacıların, mültecilerin, tedavi giderleri için bütçe imkanları İçişleri ve Sağlık Bakanlıklarınca müştereken tespit edilerek Sağlık Bakanlığı bütçesinde gösterilmelidir.

Bulaşıcı hastalıklarla ilgili olarak; Türkiye'ye hudut kapılarından girişler ile Toplu nüfus hareketi ile girişlerde yabancıların sağlık denetimi ve karantina hizmetleri Sağlık Bakanlığınca ulusal ve uluslar arası düzenlemelere uygun olarak yapılmalıdır.

4.9.5. Sosyal Yardımlar

Entegrasyona tabi tutulacak sığınmacı, mülteci ve diğer yabancılar, mali açıdan kendi kendilerine yeterli düzeyde olmalı ve kültürel yaşamla çatışma içinde bulunmamalıdır. Bu kişilerin Türk toplumuna uyum sağlama iradesi ve isteğinin bulunup bulunmadığı dikkatlice incelenmelidir.

Yapılacak olan nakdi yardımın tespit edilebilmesi için taslak bir maliyet çıkarılmalıdır.

4.9.6. İş Piyasasına Erişim

Türkiye'de Uzun süreli ikamet izni alanlar, bu kişilerin aile birleşimi kapsamında Türkiye'ye gelen aile bireyleri, sığınmacılar/mülteciler veya ek koruma tanınan kişiler, yerel yönetim ve merkezi idarenin taşra teşkilatları tarafından (Halk Eğitim Merkezleri Müdürlükleri vb) açılan (kuaförlük, dikiş-nakiş vb.) beceri kurslarına katılım imkanları hazırlanmalıdır.

Bilgi ve becerilerine göre istihdam olanakları sağlanabilir. İşgücü piyasasına entegrasyon için ekonomiye katkı sağlayıcı alanlarda istihdam edilebilirler.

Söz konusu kişilerin istihdam imkanlarından yararlandırılmaları için Türkiye İş Kurumuna, özel istihdam bürolarına aynı zamanda, meslek edindirme kurslarına yönlendirilmeli, yazılı ve görsel iş ilanlarına ulaşımları sağlanmalı, karşılama programları ile ilgili bilgilendirilmelidir.

Sığınmacı ve mültecilerin iş piyasasına erişimlerinin garanti altına alınması için 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanuna Türkiye'de ikamet izni alan diğer yabancılarından farklı olarak kolaylaştırıcı hükümler konmalıdır. Bu çerçevede anılan Kanununun 8. (d) maddesinde yapılan tanımlama güncelleştirilmeli ve bunların çalışma izinleri statü veren kurum tarafından düzenlenmelidir.

4.9.7. Sosyal İktisadi Ve Kültürel Haklara Erişim

Sosyal, iktisadi ve kültürel haklar açısından üçüncü ülke vatandaşları, seçme ve seçilme hakkı hariç olmak üzere, ülke vatandaşlarına yakın düzeyde istifade etmelidirler.

Sosyal aktivitelere katılmaları sağlanmalı, sosyal hizmetlerden faydalanabilmeleri için Türkçe okur yazar seviyeye gelmelerini öngören düzenlemeler yapılmalı ve tedbirler alınmalıdır.

Öte yandan; en az bir uyruğa sahip olmayanlardan istekli olanların , 403 sayılı TVK'da ön görülen koşulları taşımak kaydıyla vatandaşlığa alınma işlemleri kolaylaştırılmalıdır.

Bu kişilerin Türk vatandaşlığına geçmeden önce entegre olması gerekir.Bu kapsamda Türkçe'yi iyi konuşması, toplum düzenini sağlayan kanunlar ve örf adet kurallarını asgari düzeyde bilmesi, ekonomik açıdan kendi kendine yeterli olması ve devlete yük olmaması gerekir. Bu nedenle bu kişiler sayılan kurallar hakkında karşılama programları ile bilgilendirilmelidirler.

4.10. Sınır Dışı İşlemleri

Başta 5682 sayılı Pasaport Kanunu ve ve 5683 sayılı Yabancılar Kanunu olmak üzere, ilgili diğer mevzuatta yabancıların ülkeye girişinin reddi, ülkeyi terke davet, ülkeden çıkarılmaları, geri dönüşleri ve sınır dışı edilmelerine ilişkin terimlerin tanımı yeniden yapılmalıdır.

Sınır dışı kararının hangi gerekçelerle verilebileceği mevzuatta belirtilmeli, idari bir tasarruf olan sınırdışı işleminin temyize tabi tutulması sağlanmalı, 5237 sayılı kanun ve Ceza İnfaz kanundaki sınırdışı hükümleri gözden geçirilmelidir.

Hangi şartlar ve sürelerle sınır dışı kararının verilebileceğine ilişkin Yabancılar yasa tasarısında düzenlemeler yapılmalıdır.

Yabancılar hakkında verilecek sınır dışı kararları, kamu güvenliği, kamu düzeni ve kamu sağlığı gerekçesiyle verilmelidir.

Sınır dışı kararı verilmeden önce yabancıların,

- Aile bütünlüğü ,
- Yaş durumu,
- Sağlık durumu,
- Ülkede hangi gerekçe ile ikamet ettiği ve ikamet ettiği süreler,
- Ülkeden gönderilecek yabancının gönderileceği ülkede insan haklarının korunduğuna dair yaygın bir kanaat olduğu,

Hususları göz önünde bulundurulmalıdır.

4.10.1. Gönderme ve Sınırdışı Usulleri

Sınır dışı edilecek şahıslara kararın gerekçeli olarak tebliğ edilmesi ve tebliğde ülkeyi terk için öngörülen süre içinde çıkış gerçekleşmediği takdirde, ilgilinin sınır dışı işleminin gerçekleştirilmesi prosedürüne derinlik kazandırılarak devam edilmelidir.

Tebliğ içerisinde bu karara karşı kanun yollarına başvurma (etkin çareye başvurma) hakkının bulunduğu hatırlatılmalıdır.

4.10.2. Geri Dönüş

Ülkeye girişi reddedilen, ülkeden çıkartılan, sınır dışı edilen ve zorunlu ikamete tabi tutulan veya belgeleri olmayan şahısların kimliklerinin ve mükerrer girişlerinin tespiti sürecinin hızlandırılmasına yönelik tedbirler alınmalı ve bu kapsamda parmak izi sorgulama yöntemi ile kimlik tespiti yapılmalıdır.

Ülkeden geri dönüşleri yapılacak yabancılarla ilgili olarak Madde:4.4.6'da belirtilen önlemlerin yanı sıra ,kaynak ve transit ülkelerle işbirliği yapılmalı ve geri kabul anlaşmaları yaygınlaştırılmalıdır.

4.11. Toplumun Bilinçlendirilmesi

Toplumun mülteci ve göçmen konuları hakkında bilinçli olması, Türkiye'nin sığınmacılara, mültecilere ve diğer yabancılara yönelik yükümlülükleri hakkındaki anlayışın artırılması için zorunludur. Bu bilincin sağlanması, aynı zamanda mültecilerin ve göçmenlerin entegrasyonunu kolaylaştırma yollarından da birisidir.

Gerek stratejinin geliştirilmesi gerekse toplumsal bilincin artırılması ve uygulamada somut adımlar atılması için ilgili akademik çevrelerin ve düşünce kuruluşlarının da katılımıyla, Avrupa Komisyonu ile BMMYK ve ilgili STK'ların da desteği alınarak kamuoyu bilgilendirilmelidir.

Diğer taraftan, Türkiye'deki potansiyel göçmenleri, göç olanakları ve yasadışı göçün riskleri konusunda bilgilendirmek amacıyla programlar geliştirilmelidir.

4.12.İltica Ve Göç Ulusal Eylem Planının Uygulanması İçin Fon Kaynakları

İltica ve Göç Ulusal Eylem Planının uygulanmasından sorumlu kurumlar AB'ye uyum stratejisinin uygulanması için gerekli kaynakların belirlenmesi amacıyla gerekli bütçe hazırlıklarını yapacaklardır. Bu kurumlar ihtiyaç duyulan durumlarda, özellikle kurulması önerilen sistem/tesisler hakkında gerek ulusal gerekse uluslararası kuruluşlar, sivil toplum örgütleri veya bağışçı ya da donör vakıf/kuruluşlarla temasa geçerek başlıca fon kaynaklarının neler olabileceğini tespit etmeye çalışacaklardır.

Avrupa Birliğinin genişleme sürecinde Aday ülkelere vereceği mali yardımlara ek olarak, Türkiye'ye ne tür ek daimi katkılar sağlanacağı yapılacak olan müzakerelerde belirlenmelidir.

Külfet paylaşımı çerçevesinde Türkiye'ye sağlanacak maddi yardıma ek olarak,

- Türkiye'de prosedüre dahil edilen sığınmacıların bir bölümünün,
- Mültecilerin bir bölümünün
- Toplu nüfus hareketiyle Türkiye'ye gelerek kendilerine geçici koruma sağlanan yabancıların bir bölümünün,
- Yasadışı konumdaki yabancıların işe, barınma ve yol masraflarının bir bölümünün,

Avrupa Birliği ülkelerince paylaşılması için uygun politikalar geliştirilmeli, işbirliği artırılmalı ve AB uygulamaları yaygınlaştırılmalıdır.

Ulusal Eylem planının uygulanması için Ulusal Fonun yanı sıra AB Komisyonu, BMMYK, IOM gibi uluslararası finansman kaynaklarının kullanılması için girişimlerde bulunulmalıdır. Oluşturulacak iltica ihtisas birimi için toplam finansman ihtiyacı bütün olarak belirlenmelidir. Bu kapsamda iltica ihtisas biriminin bütçesi İçişleri Bakanlığı bütçesi içerisinde bağımsız olmalıdır.

4.13. Coğrafi Kısıtlamanın Kaldırılması Coğrafi kısıtlamanın kaldırılması konusu Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel koşullarına zarar verilmeyecek şekilde çözüm bulunması gereken bir konudur. Zira Türkiye, 1980'li yıllarda tırmanmaya başlayan ve dünya konjonktürünü değiştirecek nitelik taşıyan toplu nüfus hareketlerinden oldukça fazla etkilenen bir ülke olmuştur.

Bu çerçevede;

- 1988 yılındaki İran-İrak Savaşı sırasında 51.542,
- 1992-1997 yılları arasında eski Yugoslavya'daki iç savaş ve bölünme ve Bosna-Hersek olaylarında 20.000,
- 1989 yılı Mayıs-Ağustos ayları arasında Bulgaristan'dan sınır dışı edilen 311.000 civarında ve ayrıca vizeli olmak üzere 34.000 olmak üzere toplam 345.000,
- 2 Ağustos 1990 ila 2 Nisan 1991 tarihleri arasında Körfez Krizi ve savaşından önce 7489 sonrasında da 460.000,
- 1999 yılında Kosova'da meydana gelen olaylar sonrasında 17.746,
- Ülkelerinden sürgün edilerek geniş bir coğrafyaya dağılan Ahıska Türklerinden Türkiye'ye yerleşmek üzere 32.577,

kişi olmak üzere toplam 934.354 yabancıya Türkiye'de çalışma hakkını da içeren ikamet izni verilmiş ve bugüne kadar da sürdürülmüştür. Aynı zamanda bu ailelerin Türkiye'de doğan çocukları da aynı haktan yararlandırılmıştır.

Bölgesinde edindiği zor tecrübeler nedeniyle, 1951 Cenevre Sözleşmesine uygulanan coğrafi kısıtlamanın kaldırılması konusu, 2003 yılı Türkiye Ulusal Programında, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım müzakerelerinin tamamlanmasına paralellik arz edecek şekilde sonuçlanması planlanmış ve iki koşulun tamamlanmasına bağlanmıştır.

Bu koşullar;

- Katılım aşamasında Türkiye'ye doğudan bir mülteci akımını teşvik etmeyecek şekilde gerekli mevzuat ve altyapı değişikliklerinin gerçekleştirilmesi,
- AB ülkelerinin külfet paylaşımı konusunda gerekli hassasiyeti göstermeleri olarak belirtilmiştir.

Coğrafi kısıtlamanın kaldırılmasında Türkiye'nin yüz yüze kalabileceği mülteci hareketleri dikkate alınarak AB Katılım Öncesi Mali Yardım Programlamalarına ek olarak sağlanacak finansman desteği ile Madde: 4.4.'te belirtilen ;

- Sığınmacı Kabul, Barınma Merkezlerinin ve Mülteci Misafirhanelerinin Tesisi
- Bahsedilen merkezlerin işletilmesi ,
- Merkezlerde görev alacak personelin eğitilmesi,
- Menşe ülke ve iltica bilgi sisteminin tesisi,
- Eğitim Akademisinin (Enstitüsü) tesisi,
- İltica kurumu hizmet binasının tesisi

gerçekleştirilmeli ve AB müktesebatının uygulanabilmesi için özellikle yukarıda belirtilen tesislerin tamamlanması, ekipmanların temini ve yatırım amaçlı projelerin hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Geçiş dönemi boyunca ekonomik yönden güçlü ve mülteci kabul eden AB ve diğer ülkelere Türkiye'den mülteci alınmaya devam edilmelidir.

Türkiye bunu içtenlikle istemektedir. Her zaman yoğun nüfus hareketlerine sahne olan Türkiye'nin tek başına AB'nin aldığına eşit olabilecek iltica, sığınma ve düzensiz göç konularının üstesinden gelmesi beklenmemelidir.

Coğrafi durumu nedeniyle Türkiye'ye yönelik olası bir toplu nüfus akımının söz konusu olduğu durumlarda, Türkiye'nin talebi üzerine eşit sorumluluk paylaşımı ilkesi doğrultusunda diğer devletlerin, özellikle AB üyesi devletlerin, bireysel veya ortak olarak BMMYK veya diğer uluslar arası kuruluşlar aracılığı ile gereken önlemleri alarak ilk sığınma ülkesi olan Türkiye'nin yükünün eşit bir biçimde dağıtılması sağlanmalıdır.

BMMYK, coğrafi kısıtlamanın kaldırılmasını takiben bir müddet daha külfet paylaşımı çerçevesinde statü verilen mültecilerin yeniden yerleştirme çalışmalarına devam etmelidir. Diğer taraftan BMMYK, entegrasyona tabi tutulacak mültecilerin entegrasyon programına katkıda bulunmalıdır.

Bu dağıtım mali yükün paylaşımı ile birlikte ülkelerin milli gelir ve nüfus yoğunluğu gibi parametrelerine göre mültecilerin/sığınmacıların da paylaşımı şeklinde olmalıdır.

Diğer taraftan, Avrupa Birliği'ni oluşturan ülkeler, iltica ve göç konularında özellikle son dönemlerde sert uygulama ve politikalar oluşturma çabası içinde iken ve henüz ortak bir Avrupa İltica ve göç sistemi gerçekleştirilmemiş ve güvenli üçüncü ülke konusundaki tartışmalar halen sürerken , buna karşılık Türkiye'nin içinde bulunduğu coğrafyada özellikle Orta Doğu ve Kafkaslarda olası birtakım karışıklıkların çıkması durumunda, geçmiş dönemlerde olduğu gibi, Türkiye'ye yarım milyonu bulan insan akımının gelebileceği ve sınırlarını zorlayacağı göz önüne alındığında, Türkiye'nin külfet paylaşımı konusunda ileri sürdüğü endişelerin ne kadar geçerli olduğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Bu kapsamda Türkiye, Avrupa Birliği üyesi ülkelerinin de bu endişeleri aynı içtenlikle kabul etmelerini ümit etmekte ve somut, inandırıcı yaklaşım ve destek beklemektedir.

Bu nedenle, AB müktesebatının uygulanmasının ve coğrafi kısıtlamanın kaldırılmasının Türkiye'ye getireceği yükün ne olacağı konusunda 2005 yılından itibaren bir araştırma başlatılmalıdır.

Bu araştırmanın kapsamına aşağıdaki konular dahil edilmelidir:

- Coğrafi kısıtlamanın kaldırılmasından sonra Türkiye'ye gelecek mülteci sayısında beklenebilecek artış miktarı,
- Kurulması gereken sığınmacı kabul ve barınma merkezleri, mülteci misafirhaneleri ve mülteci barınma merkezleri ve geri gönderme merkezlerinin yer ve maliyetleri,

- İltica ve göç alanında çalışan ve çalışacak olan personelinin düzenli eğitimine ilişkin kalıcı eğitim akademisinin tesis edilmesinde ortaya çıkacak maliyet,
- Türkiye'deki göçmen ve mültecilerin entegrasyonu için gereken finansman miktarı,

gibi konuları içermelidir.

Yukarıdaki araştırmanın sonuçları doğrultusunda ve kısıtlama kaldırılmadan önce, eşit sorumluluk paylaşımı ve Türkiye'nin yükünün eşit bir biçimde dağıtılması için müzakerelerin başlamasıyla birlikte gerekli olanakları sağlayacak şekilde Avrupa Birliği Komisyonunca bir program ve protokol hazırlanarak, Türkiye ile bir uzlaşya varılması gerekli görülmektedir.

Bu çerçevede, külfet paylaşımı veya külfetin kaldırılması konusunda Türk yetkilileri ile AB yetkililerinin katılımıyla bir görev gücü kurulmalıdır. Görev gücünün yapacağı çalışmalar sonucunda ortaya çıkartılan bulgular analiz edilerek belli bir zaman dilimini kapsayacak şekilde hazırlanmalı taraflarca onaylanmalı ve uygulamaya konulmalıdır.

Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılım müzakerelerinin tamamlanmasına paralellik arz edecek şekilde yukarıda belirtilen projelerin ve koşulların tamamlanmasının ardından coğrafi kısıtlamanın kaldırılmasına yönelik bir önerinin muhtemelen 2012 yılında TBMM'ne sevk edilmesi öngörülmektedir.

Bu alanda Türkiye ile işbirliğinin geliştirilmesi ve gereken her türlü destek ve yardımın sağlanması, gelecekte coğrafi kısıtlamanın kaldırılması konusunda TMM'nin yapacağı değerlendirmede etken rol oynayacaktır.

KISALTMALAR

1951 Cenevre Sözleşmesi : 29 Ağustos 1961 tarih ve 359 sayılı Kanunla Türkiye Büyük Millet Meclisinde onaylayarak kabul edilen "1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi

1967 Protokolü: 1 Temmuz 1968 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilen 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesine ilişkin 1967 tarihli Protokol

1994 Yönetmeliği: 30 Kasım 1994 tarih ve 6169 sayılı Bakanlar Kurulu kararı kabul edilen Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

2510 sayılı İskan Kanunu: 14.06.1934 tarih ve 34/2510 sayılı İskan Kanunu

5682 sayılı Pasaport Kanunu: 15.07.1950 tarih ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu

5683 sayılı Yabancılar Kanunu: 1998 tarihli ve 98/4360 sayılı Kanunla yapılan değişiklikleri içeren 15.07.1950 tarih ve 50/5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun

403 sayılı TVK: 12.02.1981 tarih ve 2383 sayılı, 12.06.1995 tarih ve 22311 sayılı ve 04.06.2003 tarih ve 4866 sayılı Kanunlarla getirilen değişiklikleri de içeren 11.02.1964 tarih ve 64/403 sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu

4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun: 27.02.2003 tarih ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun

2003 Yılı Türkiye Ulusal Programı: 24 Temmuz 2003 tarih ve 25178 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "AB Topluluk Müktesebatının Benimsenmesine İlişkin 2003 Yılı Türkiye Ulusal Programı"

AB: Avrupa Birliği

AB Konseyi Kabul Koşullarına dair Yönerge: Sığınmacıların kabulüne ilişkin minimum standartları belirleyen 27 Ocak 2003 tarih ve 2003/9/EC sayılı Konsey Direktifi

AB Konseyi Geçici Koruma Yönergesi: Yerlerinden edilen kişilerin toplu nüfus hareketi olaylarında geçici koruma verilmesi için minimum standartlara ve bu tür şahısları kabul eden ve sonuçlarını üstlenen Üye Devletler arasındaki gayret dengesinin teşvik edilmesine dair önlemlere ilişkin 20 Temmuz 2001 tarih ve 2001/55/EC sayılı Konsey Direktifi.

AB Konseyi Vasıf Yönergesi: Üçüncü ülke vatandaşlarının ve vatansız kişilerin mülteci olarak veya başka türlü Uluslar arası korumaya ihtiyacı olan kişiler olarak nitelendirilmeleri ve statülerine ilişkin asgari standartlar hakkındaki 27.04.2004 tarihli Konsey Direktifi

AB Konseyinin İltica usullerinde minimum garantiler yönergesi: İltica usullerinde minimum garantiler hakkında 20 Haziran 1995 tarihli Konsey kararı

AB Konseyi Usul Yönergesi: Üye Ülkelerde mülteci statüsünün verilmesi veya statüsünün geri alınması usullerine ilişkin asgari standartlar hakkındaki Konsey Direktifi,(ASILE 33) 30.04.04.

AB Konseyinin Aile birleşimi hakkına ilişkin Yönergesi: Aile birleşimi hakkına ilişkin 22 Eylül 2003 tarih ve 2003/86/EC sayılı Konsey Direktifi

AB Konseyi Uzun Dönem İkamet İzinleri Yönergesi: Uzun dönem ikamet eden üçüncü ülke vatandaşların statüleri hakkındaki 25 Kasım 2003 tarih ve 2003/109/EC sayılı Konsey Direktifi

AİHS: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Bknz: Bakınız

BM: Birleşmiş Milletler

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

HLWG Projesi:Avrupa Birliği Üst Düzey Çalışma Grubu'nun (High Level Working Group)Irak üzerine Eylem Planı, B7-667 bünyesinde finanse edilen, 2001/HLWG/115 sayılı "Göçten Sorumlu Türk Makamlarına İltica Alanında Destek Sağlamak" projesi

IOM : Uluslar arası Göç Örgütü

ICMC: Uluslar Arası Katolik Muhaceret Komisyonu

İKGV: İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı

Md: Madde

MSB: Mülteci Statüsü Belirleme

Menşe Ülke Bilgi Sistemi Projesi: "İltica ve Menşe Ülke Bilgisi Sistemlerinin Geliştirilmesine ve Gelecekteki İltica Otoritesi Personelinin eğitimine Destek İsimli Eşleştirme Projesi"

SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TCK: Türk Ceza Kanunu

TR02-JH-03, İltica-Göç Twinning Projesi: "Türkiye'nin Göç Ve İltica Stratejisinin Uygulanması İçin Bir Eylem Planı Geliştirilmesine Destek Sağlamak İsimli Eşleştirme projesi

UEP: Ulusal Eylem Planı

YÖS: Yabancı Öğrenci Sınavı